

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ในจังหวัดปทุมธานี

Community Learning Resources Management of Basic
Education Institution Under the Office of Primary School Area
in Pathumthani Province.

ประสิทธิ์ พิทักษ์คงวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2554

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศีลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต

พ.ศ. 2554

Community Learning Resources Management of Basic Education
Institution Under the Office of Primary School Area
in Pathumthani Province.

Prasit Pitakkodchawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Education
Department of Education Management
Graduate School, Dhurakij Pundit University

2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.เกล้า ทองขาว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ โดยสละเวลาอันมีค่าทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จและสมบูรณ์

ขอขอบคุณท่าน ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ประธานกรรมการ ดร.พิณสุดา สิริธรรังศรี กรรมการสอบ ดร.ดวงใจ ช่วยตระกูล กรรมการ รสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ชาติไทย รองศาสตราจารย์ ดร.सनานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์โชติ แยมแสง ที่อนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือทำ วิทยานิพนธ์ และให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

พร้อมกันนี้ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบ วิทยาลัย ปทุมธานี นายคณิต ภิรมย์ไกรภักดิ์ ผู้บริหาร และคณะครูโรงเรียนวัดบางโพโสมवास นางพจนา อิมโอยฐู นางธิดินันท์ การเดช รวมถึงทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามในที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบไว้เป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูง

ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 กรอบแนวคิด.....	6
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	6
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.7 นิยามศัพท์.....	8
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 การบริหารและการจัดการศึกษา.....	11
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนใน.....	13
2.3 หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้.....	16
2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	55
3.1 ประชากร และวิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	55
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
3.3 การสร้างเครื่องมือ.....	57
3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิจัย.....	60
4.1 ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป.....	61
4.2 ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน.....	62
4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชน ตามขนาดสถานศึกษา ตามประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา.....	74
4.4 ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ปัญหาและข้อเสนอแนะ.....	82
5. สรุปผลการวิจัย.....	87
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	88
5.2 การอภิปรายผล.....	89
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	96
บรรณานุกรม.....	99
ภาคผนวก.....	107
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	108
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่น.....	118
ภาคผนวก ค หนังสือขอแจกแบบสอบถาม.....	123
ประวัติผู้เขียน.....	134

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนและคำร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	61
4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมโดยจำแนกออกเป็น 5 ด้าน.....	62
4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ ชุมชนประเภท บุคคลและองค์กรในชุมชน ตามรายชื่อ.....	63
4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภททรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามรายชื่อ.....	65
4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ตามรายชื่อ.....	68
4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานีของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ตามรายชื่อ.....	70
4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ตามรายชื่อ.....	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.8 การเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามขนาดสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	74
4.9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe.....	76
4.10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ในด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กร ในชุมชน โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe.....	77
4.11 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ในด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ และ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยวิธีการทดสอบ ของ Scheffe.....	77
4.12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ในด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe.....	78
4.13 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ในด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe.....	79
4.14 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ในด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และ จารีตประเพณี โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม ประเภทสถานศึกษา.....	80
4.16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม ที่ตั้งของสถานศึกษา.....	81
4.17 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	82

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี
ชื่อผู้เขียน	ประสิทธิ์ พิทักษ์คงวงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.กมล ทองขาว
สาขาวิชา	การจัดการการศึกษา
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามขนาด สถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากร คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี จำนวน 170 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 118 โรงเรียน โดยมี ตัวแทนที่เป็น ผู้บริหาร 118 คนและครู 236 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้ ค่าสถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบ (F-test) และ (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ในภาพรวมดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละแหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์ สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้าง และแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามขนาด สถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ที่แตกต่างกันมี การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มีปัญหา ได้แก่ งบประมาณและแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ข้อเสนอแนะ คือ สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และควรมีการซ่อมแซม บำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทต่างๆ

Thesis Title	Community Learning Resources Management of Basic Education Institution Under the Office of Primary School Area in Pathumthani Province
Author	Prasit Pitakkodchawong
Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Kla Tongkow
Department	Education Management
Academic Year	2554

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) study the status of the community learning resources management of basic education institution under the office of primary school area in Pathumthani province, 2) compare the community learning resources management classified by size, type and location, of basic education schools 3) study the problems and suggestions of community learning resources management of basic education school. The population of this study was 170 basic education schools. The samples were 118 administrators and 236 teachers at 118 basic education schools. The instrument used in this study was a questionnaire. The obtained data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, F-test, and t-test.

The findings were as follows:

1. It was found that overall, the community learning resources management of basic education institution under the office of Primary School Area in Pathumthani province was at a moderate level. Community learning resources of culture art and tradition practice were at a high level. Community learning resources of person and organization in community, natural resources, buildings and constructions resources and resources of innovative media and technology practice were at a middle level.

2. Comparisons of the community learning resources management classified by size kind and location of basic education schools showed significant were different. The opinions of teachers and administrators in basic education schools in Pathumthani province primary school area were significantly different at the .01 level.

3. The problems of community learning resources management of basic education institutions under the Office of Primary School Area in Pathumthani province were budget and insufficient resources for managing the learning resources. The suggestions were that sufficient budget should be provided, and maintenance of different kinds of community learning resources should be done.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากกระดานชนวน กระดานดำ แต่ปัจจุบันมีวิทยาการใหม่ๆ มากมายที่ทำให้ การศึกษาไม่ หยุดนิ่งเพียงแค่การเรียนรู้จากในห้องเรียน หรือในโรงเรียนเท่านั้นแต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้จากนอกห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย ซึ่งในชุมชนล้วนมีความหลากหลายตามบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ ทั้ง บ้าน วัด พืชพันธุ์ ศูนย์กีฬา หอสมุดประชาชน เป็นต้น ชุมชนจึงเป็นเหมือนชุมชนทรัพยากรที่เรียนรู้ได้ไม่รู้จบ ทั้งประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม อาชีพ รวมอยู่ในวิถีชีวิตแต่ละชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชนยังช่วย ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเรียนรู้ถือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งที่ได้ศึกษาด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 สามารถสร้าง ทักษะการสังเกต ทักษะการบันทึกข้อมูล ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้เกิดความคงทนในการจำเรื่องที่เรียน ได้นานขึ้น และโรงเรียนสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากชีวิตจริง ได้รับประสบการณ์ตรงโดยการลงมือปฏิบัติจริง โดยการจัดสรรแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนและนำเอาแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) มีเจตนารมณ์เพื่อ

(1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “ มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ”

(2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และสังคมमानन्तและเอื้ออาทรต่อกัน

วัตถุประสงค์ของแผน เพื่อให้บรรลุตามปรัชญาหลักและเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของแผน ๓ ประการ ดังนี้

- (1) พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา
- (2) เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้
- (3) เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคม และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ระบุไว้ใน มาตรา 8 ว่า...การจัดการศึกษาให้ยึดหลักเป็นการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวด 4 มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 29 กล่าวไว้ว่า ...ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จัก เลือกรสรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความ ต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสพการณ์ พัฒนาระหว่างชุมชน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการ สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มี มาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมาย สำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอน พยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนผ่านสาระที่กำหนดไว้ใน หลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะ ต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมี ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึ กษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญ ที่สุดเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพ ฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และ คุณธรรม

กรมวิชาการ (2543: 2) สำนักงาน คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนด นโยบายให้โรงเรียนในสังกัดจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย ตนเองและนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนให้ความสำคัญในการจัดแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดให้มีการจัดเครือข่ายการเรียนรู้ โดยกำหนดให้มีการจัดเครือข่ายการเรียนรู้แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและบริการด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนรวมถึงการจัดเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่าย และร่วมมือระหว่างโรงเรียน กับชุมชน เนื่องจากแหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่าง หนึ่ง ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ ตามอรรถาธิบาย ปลุกฝังนิสัยรักการ อ่าน การศึกษาค้นคว้า สร้างเสริมความรู้ความคิด และประสบการณ์แก่ผู้เรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีความสามารถ ในการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดทักษะการเรียนรู้ ของตนเองได้ตลอดชีวิต สถานศึกษาทุก ระดับ ถือเป็นตัวแทนของรัฐ ในการจัดการศึกษาและดำเนินการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ อันเป็นหลักการร่วมกันในการจัดการศึกษา ต้องจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้ เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ส่วนมากเน้นให้ผู้เรียนศึกษา ภายใน โรงเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ และวัดเท่านั้น ส่วนแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีอยู่อีกมาก ไม่ค่อยได้ใช้ ประโยชน์จึงถูกละเลย ขาดการดูแลเอาใจใส่ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จนบางแห่งไม่สามารถใช้ได้ อีกต่อไป ได้แก่ ศูนย์สุขภาพ ศาลาอ่านหนังสือ ศูนย์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องสมุดประชาชน ซึ่งสาเหตุโดยสรุปที่ทำให้การจัด การและการใช้แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ไม่สัมฤทธิ์ ผลดังที่คาดหวังไว้ มีดังนี้

1. คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่นำนโยบายการปฏิรูปการศึกษามาปฏิบัติใช้ จริง ไม่มีการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน มีการเรียนการสอนอยู่แค่เฉพาะในห้อง สี่เหลี่ยมแคบ ๆ หรือการที่ครูมีภาระงานมากอยู่แล้วทำให้ไม่มีเวลาพานักเรียนออกไปเรียนรู้ยัง แหล่งเรียนรู้ได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนครูมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ส่งผลให้แหล่ง เรียนรู้ที่มีอยู่เสื่อมโทรมลงไปตามสภาพและกาลเวลา หรือไม่ก็กลายเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจกรรม อย่างอื่น หรือปล่อยทิ้งไว้

2. แหล่งเรียนรู้บางแหล่ง เมื่อขยายความรู้ออกไปแล้ว ชาวบ้านก็จะนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติที่บ้านของตนเอง และไม่มีใครมาเรียนรู้จากที่นั้น ๆ อีก ทำให้ร้างและไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

3. สถานศึกษาและชุมชนขาดงบประมาณที่จะนำมาสนับสนุนการจัดแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดประชาชนอยู่ในสภาพที่ใช้ไม่ได้ทั้งโต๊ะอ่านหนังสือ การจัดสภาพแวดล้อมของห้องสมุด และที่สำคัญคือหนังสือเก่า ไม่เป็นปัจจุบัน เทคโนโลยีในการหาข้อมูลไม่ทันสมัย ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจที่จะเข้าห้องสมุด ไม่มีสิ่งจูงใจในการอ่านหนังสือ ซึ่งมีนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการรักการอ่านของผู้เรียน และปัจจัยอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ภาวะเศรษฐกิจราคาสินค้าของทุกอย่างปรับตัวสูงขึ้นรวมทั้งราคาดิน ังสื่อ ซึ่งทำให้การจัดซื้อหนังสือ และวารสารต่างๆ น้อยลงไปด้วย

4. เทคโนโลยีการสื่อสารไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน ขาดงบประมาณและ ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญทางด้านคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะ จึงไม่สามารถติดตั้งอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี และซ่อมแซมเมื่อเกิดการชำรุด ส่งผลให้ การค้นคว้าหาความรู้ ขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5. ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ไม่เกิดประโยชน์กับผู้เรียน ถึงแม้โรงเรียนกับ ชุมชนจะมีความร่วมมือกันในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังเกิดปัญหาในการเดินทางเนื่องจากระยะทางแต่ละแห่งค่อนข้างไกล และขาดงบประมาณเพื่อจัดสรร พาหนะที่จะพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชน

6. ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องจากชาวบ้านออกไปทำไร่ทำนา และทิ้งลูกหลานของตนให้อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียน แม้จะมีการประชุมผู้ปกครองและชี้แจงบทบาทของชุมชนต่อการจัดการศึกษาแล้ว แต่ชาวบ้านก็ไม่สนใจและไม่เข้าใจในบทบาทของตนเองต่อการจัดการศึกษา ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีแค่ผู้นำชุมชนเท่านั้น ซึ่งอยู่ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา แต่ผู้นำเหล่านั้นก็ไม่ชี้แจงและทำความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชนของตนเอง

7. ขาดการติดตามประเมินผลของผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าผู้บริหารจะตระหนักและเข้าใจการปฏิรูปการเรียนการสอนมากเพียงใด แต่ไม่สามารถนำนโยบายนั้นลงไปปฏิบัติจริงได้เนื่องจากภาระงานของผู้บริหารที่มีมาก อีกทั้งไปประชุม อบรม สัมมนายังตัวเมืองต้องการเดินทางไกล ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ผู้บริหารไม่มีเวลาในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

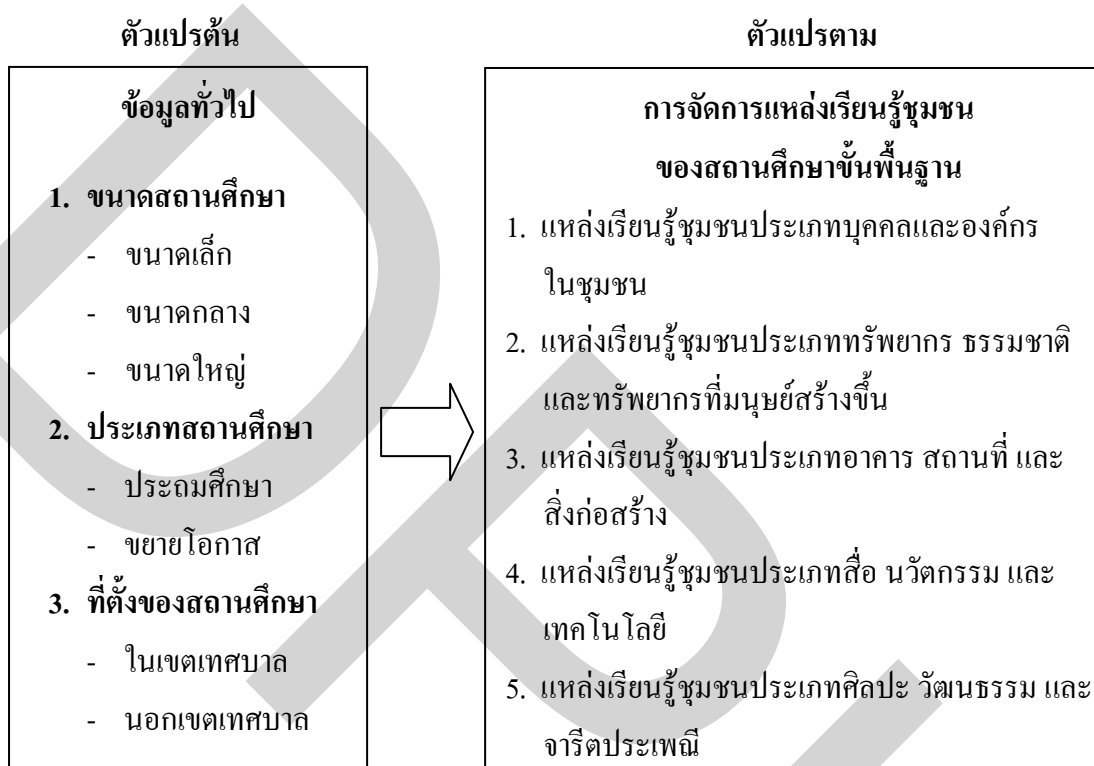
จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการจัดการและใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี มีปัญหาทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 รวมทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ ผู้วิจัยจึงศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ผลการศึกษาที่ได้อาจสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการ ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อผู้เรียน เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขอย่างแท้จริง รวมถึงนำมา ปรับปรุงและพัฒนา การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามขนาด สถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดที่ประมวลจากการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1. ขนาดสถานศึกษาต่างกันมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
2. ประเภทสถานศึกษาต่างกันมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
3. ที่ตั้งของสถานศึกษาต่างกันมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี จำนวน 170 โรงเรียน ประกอบด้วย 7 อำเภอ คือ อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสามโคก

ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานงบประมาณ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานบุคคล รองผู้อำนวยการบริหารงานทั่วไป และครู ได้แก่ ครูผู้สอน ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
6. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
7. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1.5.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยเทียบตารางสำเร็จรูปของ เกรจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีตัวแทน (Key informants) ที่เป็นผู้บริหารจำนวน 118 คน และครูจำนวน 236 คน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 5 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อวัฒนธรรม และเทคโนโลยี
5. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะใช้เป็นข้อมูลของสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชน เพื่อแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ให้สามารถจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ผลการวิจัยจะใช้เป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบายของภาครัฐ ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.7 นิยามศัพท์

แหล่งเรียนรู้ชุมชน หมายถึง สถานที่หรือบุคคลที่ใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นอกห้องเรียน สำหรับให้ผู้เรียน ใช้แสวงหาความรู้ เรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ 5 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร สถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัฒนธรรม และเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน หมายถึง การดำเนินงานภายใต้แผนงานตามขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การจัดระบบและ กำหนด ยุทธศาสตร์การใช้บริการทุกรูปแบบ รวมทั้งการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล โดยวิธีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพของเดมมิง เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี

ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน หมายถึง บุคคล คณะ บุคคลหรือตัวแทนของ องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะ ด้าน ที่สามารถ ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติ ให้แก่นักเรียนได้เช่น ตัวแทน ด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ตัวแทนรัฐบาลหรือหัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้ คำปรึกษา

องค์กรต่างๆ ผู้นำอายุ พิเศษ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนาต่างๆ ผู้นำชุมชน คณะบุคคลจากสถาบันต่างๆ เป็นต้น

ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง ทรัพยากรหรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรสัตว์ เชื้อเพลิง อ่างเก็บน้ำ ฝายชลประทาน ลำคลอง อุทยานแห่งชาติ ศูนย์อนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า เป็นต้น

ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง หมายถึง อาคาร สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑ์ พระพุทธรูป โบสถ์วิหาร ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา โรงงาน อุตสาหกรรม ตลาด อนุสาวรีย์ ศาลหลักเมือง เรือนจำ สถานีตำรวจ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ประเภทสื่อวัฒนธรรม และเทคโนโลยี หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นนวัตกรรม หรือเทคโนโลยี ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น หี อังสมุดประชาชน เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ระบบเครื่องดนตรีต่างๆ เคมีภัณฑ์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ทางสังคมที่แสดงถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อ วิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เช่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านดนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนกิจกรรมชุมชน พิธีทางศาสนา ประเพณีความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ศิลปกรรม แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา ภาพวาด ภาพเขียน เป็นต้น

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมฯ ปทุมธานี

ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา หมายถึง ข้อมูลที่บอกขนาด สถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

ขนาดสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาที่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาด ตามการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนเกิน 301 คนขึ้นไป

ประเภทสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาระดับประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาระดับขยายโอกาส หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ตั้งของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตปกครองของเทศบาล และ นอกเขตเทศบาล จังหวัดปทุมธานี

สถานศึกษาในเขตเทศบาล หมายถึง สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

สถานศึกษานอกเขตเทศบาล หมายถึง สถานศึกษาที่ไม่ตั้งอยู่ใน เขตการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี หมายถึง พื้นที่การศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ในสถานศึกษาของรัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานงบประมาณ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล รองผู้อำนวยการบริหารงานทั่วไป

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี และครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และผลงานการ วิจัยที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาในประเด็น ดังนี้

2.1 การบริหารและการจัดการศึกษา

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน

2.3 หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้

2.3.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.3.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.3.4 แนวการจัดการแหล่งเรียนรู้

2.3.4.1 การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน

2.3.4.2 วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2.3.4.3 แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ต้องใช้แหล่งเรียนรู้

2.3.4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3.4.5 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การบริหารและการจัดการศึกษา

การบริหารและการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันจะเป็นไปตามกรอบที่กำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ .ศ. 2542 โดยปรับประยุกต์ให้เข้า กับบริบทของสถานศึกษา นั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน เป็นคนที่เก่ง ดี และมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่า

ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม
 ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา
 ตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความ
 เหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ครอบครัว
 ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและ
 ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและ
 ประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการ
 ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน
 โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์
 ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น
 ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล
 กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามเอกสารต่าง ๆ ในเรื่องของแหล่งเรียนรู้ว่าเกิดจากการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการพัฒนาเพื่อจะทำให้เกิดเป็น การเรียนรู้ที่ผู้สนใจจะหาความรู้ได้โดยไม่จำกัดสถานที่และสิ่งที่สามารถสัมผัสได้เองจาก ประสบการณ์โดยตรงมีที่มาของการกล่าวถึงข้อมูลดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในหมวด 4 ที่เกี่ยวข้องกับสาระในการจัดการเรียนรู้และ กระบวนการเรียนรู้ที่ครูและสถานศึกษาจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการ เรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการท่องจำ ทำตาม ซึ่งครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญโดยเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การรู้จัก สืบเสาะค้นหาคำความรู้ การสนใจใฝ่รู้ การรู้จักแก้ปัญหา

กระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดหมายเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สาระของการสอนเป็นสาระที่รวมท้องถิ่นและชุมชนไว้ด้วย

พิณสุดา สิริธรรังศรี (2555: 20) มีแนวคิดเกี่ยวกับ การศึกษาควรอยู่บนพื้นฐานความคิดและความเชื่อที่ว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าคนปกติ คนพิการ ค่อยโอกาสหรือคนที่มีความสามารถพิเศษ ให้มีความสุขกับการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้จากพลังในตน บูรณาการเข้ากับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมอย่างเป็นองค์รวมเป็นการศึกษา เพื่อการพัฒนาคน และเอา ชีวิตเป็นศูนย์กลาง เป็นการ เรียนเพื่อรู้ ตามศักยภาพอย่างแท้จริง ที่หลอมรวมความเป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย วิถีคิด จิตวิญญาณ อารมณ์ และสังคม บนพื้นฐานของความรู้ทั้งวิชาสามัญ อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม คุณธรรมจริยธรรม และรากเหง้าความเป็นไทย นอกจากนี้ ควรเป็นการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยใช้ผู้เรียนและชุมชนเป็นฐาน ก่อให้เกิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมวลชน (Education for All) และมวลชนเพื่อการศึกษา (All for Education) การศึกษาเป็นกลไกแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ (Education for Development) สรรค์สร้างสังคมสันติสุข ทั้งสังคมไทยและสังคมโลกอย่างยั่งยืน โดยการกระจายอำนาจแบบมีส่วนร่วมจากรัฐไปยังประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันสังคม ศูนย์การเรียนรู้ โรงเรียน/สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สมชาย เทพแสง (2547: 16) ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากร ทั้งครู นักเรียน ทั้งตนเองให้ทันกับความเจริญเติบโตของสังคมและโลก โดยเฉพาะสร้างนักเรียนให้รู้เท่าทันคนในลักษณะเน้นความจำเป็นที่จะเรียกวิธีการเรียนรู้ (It Must Learn How to Learn) รวมทั้งเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากการเรียนในที่เดียวกับบุคคลเดียวที่เป็นทุกสถานที่ ทุกเวลา โอกาส ทุกคนตลอดเนื่องตลอดชีวิต

สีปพนนท์ เกตุทัต (2542: 7) ได้กล่าวถึง การศึกษาไทยในอนาคตต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะเครือข่าย โดยให้ทุกคนในชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยว่า การศึกษาเพื่ออนาคตต้องไม่เป็นระบบที่มีศูนย์กลางความรู้และการบริหารจัดการ แต่จะเป็นระบบที่คนทุกกลุ่มทุกแห่งมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ มีกระจายอยู่ทั่ว ทุกถิ่นของประเทศไทยโดยไม่มีศูนย์กลางอยู่ที่ใดที่หนึ่งเพียงแห่งเดียว เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา โดยมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต และทุกส่วนในสังคมมีส่วนในการเกื้อหนุนการศึกษาด้วยจัดให้แหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการการจกระสบการณ์เรียนรู้ในชุมชน หมายถึง การนำเอาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มารวมไว้ในที่ใดที่หนึ่งใน

ชุมชนเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงเจตคติพฤติกรรมไปตามความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลตลอดชีวิต แหล่งเรียนรู้อาจประกอบด้วยสื่อต่าง ๆ โสตทัศนูปกรณ์ที่จัดไว้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคลโดยทั่วไปจะจัดเป็นมุมต่าง ๆ เช่น มุมหนังสือพิมพ์ มุมการเมือง มุมสุขภาพ มุมเกมต่าง ๆ มุมการศึกษา เป็นต้น

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541: 18) ได้กล่าวว่า หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนมีความเข้มข้นคงทน ประการที่สำคัญคือต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีความหลากหลายโดยคำนึงถึงความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้ดีถ้าลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้และวิธีการหลากหลายจำเป็นต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระที่ต้องการและได้เรียนตามสภาพจริงเป็นสำคัญ ข้อควรคำนึงในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีดังนี้

1. บรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสภาพจริง หรือเสมือนสภาพจริง
2. จัดทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ
3. ปรับสภาพสถานที่เรียน ให้ผู้เรียนด้วยตนเองมากที่สุด
4. จัดบริเวณโรงเรียนให้เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้
5. จัดศูนย์วิทยากรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
6. จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการดูแลสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน แหล่งเรียนรู้มีวิธีจัดได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมของประชาชน และสภาพของชุมชนนั้น ๆ โดยมีองค์กรท้องถิ่นหรือประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลักการจัดตั้ง

อุทัย บุญประเสริฐ (2555: 44) ได้ศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมนี้ แท้ที่จริงแล้ว เป็นกระบวนการ ที่จัดการหรือดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในวงกว้างจะหมายถึงประชาชนให้ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา เสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิด ร่วมเสนอแนวทาง มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา สิ่งที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ (ในกระบวนการตัดสินใจ) และร่วมกระบวนการดำเนินงาน หรือมีส่วนร่วมในงาน ในการพัฒนา ในฐานะที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นส่วนที่สำคัญมาก ก่อนข้างละเอียดย่อจะเริ่มด้วยการเปิดใจ รู้จักการยอมรับ และการเปิดกว้างให้ภาคส่วนต่างๆเข้ามามี

ส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในระบบ และการมีส่วนร่วม และความสามารถในการนำเทคนิคต่างๆ ในการทำงานแบบมีส่วนร่วมมาใช้ได้อย่างเหมาะสม”

กล่าวโดยสรุปว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากภูมิปัญญา ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ การรู้จักแก้ปัญหาแล้วนำสิ่งที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เกิดประโยชน์จากการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันแล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน

2.3 หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้

การจัดการ แหล่งเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ต้องอาศัยระบบและกระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือดำเนินงานภายใต้แผนงานที่กำหนดไว้ ดังที่นิคม ทาแดง กอบกุล ปราบประชา และอำนาจ เดชชัยศรี (2545: 18) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์นโยบายของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน

2. การวางแผน หรือจัดทำโครงการตามสภาพที่ได้จากผลการวิเคราะห์

3. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทั้งด้านการผลิตและพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ

4. จัดระบบและกำหนดยุทธศาสตร์การให้บริการทั้งในเชิงรุก คือ การจัดกิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์เข้าถึงตัวผู้รับบริการ และการให้บริการในเชิงรับ คือ การจัดเตรียมกิจกรรมรอคอย ผู้บริโภคมารับบริการตามขั้นตอนที่วางกติกาไว้

5. นิเทศ ติดตามผล ประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้โดยวิธีหลากหลายและจัดทำเครื่องมือนับตั้งแต่การสังเกต ซักถาม การตรวจผลงาน การแนะนำรวมถึงได้ให้แนวทางการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโรงเรียนควรแบ่งภารกิจให้ฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินงานสอดคล้องกัน ดังนี้

1. การจัดบริการฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ผู้รับบริการ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็วประหยัด และมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการในลักษณะบริการอยู่กับที่ และบริการเคลื่อนที่ควบคู่กันไป

2. การจัดบริการฝ่ายวิทยากรของแหล่ง ทรัพยากรการเรียนรู้ ฝ่ายวิทยากรของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เป็นผู้รับผิดชอบในการสนับสนุนการเรียนการสอน

3. การจัดมุมมองความรู้ส่วนบทบาทของครูในการให้บริการแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ คือ ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย จูงใจให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เกิดกระบวนการคิด เกิดทักษะพบความเป็นจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการตัดสินใจอยู่บนรากฐานของเหตุผลที่ถูกต้องโดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้โดยกำหนดมุมมองความรู้ต่างๆ ให้มีมากพอกับจำนวนนักเรียนที่มารับบริการ มีการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับความรู้ ต่าง ๆ และตกแต่งห้องให้สวยงามเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน รวมทั้งมีบริการแบบสอบถามและแบบทดสอบประจำมุมมองความรู้

สรรค์ วรอินทร์ และทิพวัลย์ คำคง (2545: 25) ให้แนวคิดในการใช้แหล่งเรียนรู้ว่าเป็นการใช้แหล่งภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น วัด ภูเขา สวนสัตว์ อุทยานพิพิธภัณฑสถาน หอสมุด แหล่งน้ำ โบราณสถาน เป็นต้น เป็นแหล่งการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้โดยตรงด้วยตนเองอย่างถูกต้อง และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ผู้เรียนจะได้ศึกษาสภาพจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน อาทิ พืชพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพร ลักษณะของดิน หิน แร่ทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม สามารถใช้แหล่งการเรียนรู้เหล่านี้มาหล่อหลอมคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการสร้างเจตคติค่านิยม ความภาคภูมิใจ และอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ส่วนในด้านการบริหารโรงเรียนการสอนและใช้แหล่งเรียนรู้จากทุกส่วนของชุมชน โดยการจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชนเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน สามารถทำได้โดยวิธีการดังนี้

1. การจัดทำโครงการณรงค์แก้ไขปัญหของชุมชน เช่น โครงการต่อต้านยาเสพติด โครงการอนุรักษ์มรดกของชุมชน โครงการป้องกันภัยของชุมชน เป็นต้น
2. จัดเวทีการเรียนรู้ โดยร่วมกับวัดและองค์กรชุมชน จัดเวทีการเรียนรู้ขึ้นในชุมชนในเรื่องที่จะต้องแก้ไขและพัฒนา
3. จัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยจัดทำป้ายนิทรรศการ พิพิธภัณฑภูมิปัญญาท้องถิ่น และหอกระจายข่าว เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2544: 2) เสนอการจัดแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้
 1. กำหนดนโยบายและแผนด้านการบริหารจัดการ
 2. ให้มีกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเอื้อเพื่อต่อโครงสร้างขององค์กรและการดำเนินงาน
 3. ให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ
 4. ระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของเทคโนโลยี

บุคลากร

และงบประมาณ เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในการดำเนินงานทุกระดับ

6. ปลุกจิตสำนึกให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติให้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

7. สร้างและปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ทุกด้านโดยยึดหลักสากล

8. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง

9. จัดทำสื่อทุกประเภทเพื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาทุกระบบ

10. จัดทำห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในทุก ๆ ด้านเพื่อการบริหาร การปฏิบัติงาน การศึกษา การวิจัย

11. จัดทำระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

12. ประชาสัมพันธ์และประกาศยกย่องเชิดชูหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่น

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545: 56) กล่าวว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญของผู้รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรงที่จะต้องแสวงหาแนวทางกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดการจัดแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบโดยเริ่มจากท้องถิ่นของตนเองก่อน ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ต้องทำความเข้าใจ และสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รวมถึงดูแลอนุรักษ์และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยั่งยืน การที่จะมีคุณค่าต่อการศึกษามากเพียงใดขึ้นอยู่กับความเห็นคุณค่าและการบริหารจัดการ

2. แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

2.1 หอสมุดของท้องถิ่นและห้องสมุดเอกชน แม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเพียงใดก็ตาม การอ่านก็ยังคงมีความสำคัญต่อการศึกษายิ่งดี

2.2 สถาบันการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ขึ้นตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น

2.3 แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี ควรได้รับการจัดการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

2.4 สถานที่ราชการ ต้องจัดให้บริการแก่ประชาชน ทำงานอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

2.5 สถานประกอบก ารของเอกชน นอกจากจะใช้เป็นแหล่งฝึกงานแล้ว ควรมีกฎหมายกำหนดให้สถานประกอบการจัดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา แต่ละท้องถิ่นควร ได้รับการจัดการให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์สำหรับลูกหลาน

4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งตัวภูมิปัญญาบุคคลและสถานที่ควรถูกจัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของลูกหลาน รวมทั้งได้รับการยกย่องชมเชยในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ทางการศึกษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และวัฒนธรรมของท้องถิ่น และควรได้รับสิทธิประโยชน์ในฐานะผู้ให้การศึกษาควรแก่สถานภาพ

5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและประเพณีของท้องถิ่น มีกิจกรรม การงาน การละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ นักเรียนและผู้ใฝ่รู้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นมีเครื่องมือเครื่องใช้ อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนมากมาย ควรจะได้ศึกษาค้นคว้าจัดทำหรือจัดหาของตัวอย่างทำเอกสารหรือรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ให้ศึกษาเรียนรู้ได้สะดวก

7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวเป็นแหล่งการเรียนรู้ของทั้งคนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

8. แหล่งการเรียนรู้จากสื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทุกท้องถิ่นสามารถมีสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ เช่น ธุรกิจอินเทอร์เน็ต อีเมล เกมคอมพิวเตอร์ ความเจริญก้าวหน้าเหล่านี้หากได้นำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ก็จะเป็นประโยชน์มหาศาล แต่หากผู้ใหญ่ในท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือและแหล่งมอมเมาลูกหลานเพื่อความร่ำรวยและเห็นแก่ตัวโดยใช้เยาวชนลูกหลานเป็นเป้าหมาย ก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง

9. โรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในอนาคตจะไม่เป็นเพียงสถานการสอนสำหรับนักเรียนนักศึกษาในวันใดวันหนึ่งอีกต่อไป แต่จะพัฒนาไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งปวงชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้จากแหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่ได้มาจากภาษีของประชาชน สถาบันการศึกษาในชุมชนจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางดังนั้นการจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ ต้องมีการศึกษาสังเกตแหล่งเรียนรู้วิเคราะห์และสามารถนำผลการวิเคราะห์นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุปว่า หลักการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ให้มีประสิทธิภาพสถานศึกษาต้องมีการวางแผนในการดำเนินงาน การดำเนินการตามแผน การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

รวมไปถึงการนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้หากสถานศึกษาได้ดำเนินการตามที่ได้วางแผนเอาไว้การวิเคราะห์การจัดการอย่างละเอียด รอบคอบ พร้อมปรับเปลี่ยนตามสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลกแล้ว การจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนย่อมมีประสิทธิภาพตามไปด้วยนั่นเอง

2.3.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (Local Resources) มาใช้จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีมานาน โดยอาจเรียกชื่อแตกต่างกันเช่น แหล่งวิทยาการชุมชน แหล่งวิทยาการในห้องถิ่น แหล่งความรู้ในชุมชน ทรัพยากรชุมชน ฯลฯ การให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยนักการศึกษาที่มีมากมายหลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้คำจำกัดความ ของแหล่งเรียนรู้ ราชบัณฑิตยสถาน (2541: 582) คือ แหล่ง หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง ที่เรียน หมายถึง การศึกษาให้รู้ให้เข้าใจ ศึกษาให้ชำนาญ รู้ หมายถึง แจ้ง เข้าใจ ทราบ แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง ที่เป็นศูนย์รวมความรู้ ที่เข้าไปการศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547:5) “แหล่งเรียนรู้ ” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมายไว้ หมายถึง แหล่ง หรือ รวม เป็นสถานที่ศูนย์รวม ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียน รู้ หรือ กระบวนการเรียนการสอน มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอน มีครูเป็นผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กำหนด เวลาเกิดการยืดหยุ่น ให้สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมิน และการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องใช้แบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียน แหล่งเรียนรู้หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน ผู้สอนสามารถศึกษาหาความรู้ หรือ เรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ใน โรงเรียนและในชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ องค์กร สถาบัน หน่วยงาน ห้องสมุด ศูนย์วิชาหาความรู้ หรือ เรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่บริการความรู้เรื่องต่าง ๆ
2. สถานประกอบการ สถานประกอบวิชาชีพอิสระ หน่วยงานวิจัย ในท้องถิ่นที่ให้บริการให้ความรู้ ศูนย์ฝึกอบรมเกี่ยวกับงานวิชาชีพต่าง ๆ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชา บ้านที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และ ประสบความสำเร็จในการทำงานอาชีพที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ฯลฯ

4. ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ หอสมุด สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ฯลฯ

5. สื่อ สิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ เอกสารต่าง ๆ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีซีดี วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์

โปรยทอง แซ่เต๋ (2545: 9) ได้ให้ความหมายของแหล่งวิทยาการชุมชนหรือแหล่งวิทยาการท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนที่ครูและนักเรียนสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนรวมถึงสถาบันต่างๆ ตลอดจนบุคคลสำคัญในชุมชน

วิทยา อุ่นอ่อน (2546: 33) ได้ให้ความหมายของแหล่งวิทยาการชุมชนไว้ว่า หมายถึงบุคคลหรือสิ่งต่างๆที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนอาจแยกออกเป็นสภาพธรรมชาติแหล่งวิทยาการที่เป็นตัวบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐบาลและเอกชน รวมถึงภูมิปัญญาที่ อท้องถิ่นที่สามารถให้คุณค่าต่อการศึกษาและโรงเรียนสามารถนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษา

อนงค์ บุตรวงศ์ (2544: 39) ที่ให้ความหมายไว้สั้นๆว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในชุมชนที่อยู่นอกโรงเรียนซึ่งเป็นที่มีความรู้ทางการศึกษา และเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

สุขสวัสดิ์ ภาษิต (2548: 17) ได้ให้ความหมายของแหล่งความรู้ชุมชนพร้อมยกตัวอย่างไว้ว่าหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ที่ครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ โบราณสถาน ป่าเขา แม่น้ำ ลำธาร วนอุทยาน สวนสัตว์ ตลอดจนตัวบุคคลที่โรงเรียนอาจเชิญมาเป็นวิทยากร หรือวิทยากรที่ผู้เรียนออกไปสัมภาษณ์พูดคุย เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เช่น ชวนา ชาวสวน ผู้ใช้แรงงาน แพทย์ พ่อค้า ทหาร ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เป็นต้น

จากความหมายของ นักการศึกษาที่ให้ไว้พอสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึงสภาพแวดล้อมทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร สิ่งที่ถูกสร้างขึ้น เช่น วัด ศาลา เขื่อน และตัวบุคคลที่ให้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญา ความสามารถเฉพาะ ด้านที่สามารถถ่ายทอดความรู้ แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติ ให้แก่นักเรียนได้เช่น ตัวแทน ด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ตัวแทนรัฐบาลหรือหัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาองค์กรต่างๆ ผู้ชำนาญ พิเศษ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นำศาสนาต่างๆ ผู้นำชุมชน คณะบุคคลจากสถาบันต่างๆ เป็นต้น และที่เป็น

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่บุคคลจะถ่ายทอดออกมา วิธีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เช่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมชุมชน พิธีทางศาสนา ประเพณีความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ศิลปกรรม แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา ภาพวาด ภาพเขียน เป็นต้นและอาคาร สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑ์ พระพุทธรูป โบสถ์วิหาร ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา โรงงาน อุตสาหกรรม ตลาด อนุสาวรีย์ ศาลหลักเมือง เรือนจำ สถานีตำรวจ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น รวมทั้ง สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นนวัตกรรม หรือเทคโนโลยี ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆ ระบบเครื่องยนต์ต่างๆ เคมีภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษา และเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

2.3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่โรงเรียนต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และต่อเนื่อง โรงเรียนต้องดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทุกวิถีทาง โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้มีประสิทธิภาพ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ

แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในโรงเรียนและชุมชน ทำให้การเรียนรู้ของบุคคลเป็นมิติเดียวกับการดำรงชีวิต ซึ่งสัมพันธ์กับโลกภายนอกและสังคม เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตอันทำให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์และสังคม การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสของแต่ละบุคคล แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษาจึงควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย แหล่งเรียนรู้เป็นหัวใจของการพัฒนาการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 อย่างแท้จริง หากโรงเรียนไม่สามารถจัดแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลายและมีคุณภาพ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ไม่สามารถดำเนินการไป

อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุดตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ ในด้านที่เป็นทั้งแหล่งการศึกษาตาม อรรถาธิบาย เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง เป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ แหล่งเสริมความรู้ ความคิดวิทยาการ และประสบการณ์ เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตเพราะ แหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีอยู่ แล้วมากมายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน หากครูรู้จักแนะนำและใช้ ให้เกิดประโยชน์ เช่น ดินไม้ ในโรงเรียนเพียงหนึ่งดิน เราสามารถสอนให้นักเรียนเรียนรู้ได้หลายเรื่อง เช่น สังเกตลักษณะลำ ดิน ใบบ ดอก การดูแลรักษาประโยชน์ นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่นๆอีกเช่น การ สัมภาษณ์ จากการ ไร่หรือครูที่มีความรู้เรื่องดินไม้ถึง ชื่อ ชนิด วิธีการดูแลรักษา ประโยชน์ และ อื่นๆ ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมจำทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น เกิดการรับรู้ เกิดการคงอยู่ของการเรียน สูง

กรมสามัญศึกษา (2544: 43) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในสาขาอาชีพต่างๆ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ญาติ เพื่อน พระหรือผู้นำทางศาสนา ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญสาขาต ่างๆ แหล่งเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้จากสิ่งที่เคยทำ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบ ความสำเร็จ ลองผิดลองถูกจากเรื่องที่รู้ และไม่รู้เพื่อค้นหาองค์ความรู้ และทักษะใหม่ๆ แหล่งเรียนรู้ จากสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียน ได้จากสถาบันต่างๆ จนเกิดความรู้ ทักษะความรู้ มากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้จากสังคมนั้นได้จาก สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา สถาบันสื่อมวลชน ชุมชน สถาบันทางเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง แหล่งเรียนรู้จากสภาพแวดล้อม เป็นแหล่ง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึ กษาได้จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้จากสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นแหล่ง การเรียนรู้ที่ผู้เรียน สามารถศึกษาได้จากสื่อต่างๆ ที่ถ่ายทอดสู่ชุมชนสังคมและบุคคล ด้วยการสื่อสารโดยเทคโนโลยี สารสนเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าว ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือการเรียนรู้ ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องเชื่อมต่อให้ชุมชน สังคม และบุคคลทั่วไป ได้รับความรู้อย่างมหาศาลในโลกแห่งความรู้ แม้อยู่ที่บ้านก็สามารถสัมผัสความเป็นไปได้ในโลก ความรู้อย่างสะ ดวกง่ายดายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือชุดสื่อเอกสาร สิ่งพิมพ์ ชุดการเรียน บทเรียนสำเร็จรูปจากนวัตกรรมใหม่ๆ พัฒนาไปสู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย แหล่งเรียนรู้อื่นๆ มี ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เพื่อพัฒนาตามความสนใจ

วันชัย พงษา (2544: 33) กล่าวถึง ในชุมชนเหล่านั้นมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครู และผู้บริหารสถานศึกษาได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชนประเภทบุคคล ในชุมชนมีผู้รู้ ผู้ที่ชำนาญเฉพาะด้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมายที่พร้อมจะให้ความรู้แก่ผู้เรียน ครูสามารถจัดให้ผู้เรียนออกไปสัมภาษณ์หรือส่งหนังสือเชิญให้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา นอกจากนี้ชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่นให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้นำ มาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกมากมาย เช่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีค่ายิ่ง และอยู่ใกล้สถานศึกษา ไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดซื้อจัดหา ครูสามารถให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดหามาเรียนรู้ได้เองจากสิ่งที่อยู่ใกล้บ้าน ใกล้ชุมชนที่อาศัยอยู่ ได้แก่ หิน ดิน ทราย ต้นไม้ วัสดุในท้องถิ่นหรือจากธรรมชาติ และรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ที่ในแต่ละท้องถิ่นที่สถานศึกษาดังอยู่ใกล้ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก สวนป่า ที่ครูสามารถนำผู้เรียนไปสัมผัสได้ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้จากภายในสู่ภายนอก สถานศึกษา ส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ครูและผู้บริหารสามารถที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อีกมากมาย อาทิ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัด อาคาร สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ ประเพณีความ เป็นมาของสถานศึกษา ชุมชนหรือท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หรือสถานที่ตั้งของสถานศึกษาส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภท วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่จะให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเองได้จากการดำรงชีวิตประจำวัน หรือจากการนัผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นในโอกาสหรือวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีในชีวิตประจำวัน เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญ หรืองานรื่นเริง ตามประเพณีในท้องถิ่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆเหล่านั้นอยู่ใกล้สถานศึกษา

สมชัย ขวเลิศธาดา (2546: 57) กล่าวถึงความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า “แหล่งเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดเสมอไป หากเราเพิ่มและฝึกวิธีการเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่นๆ แก่นักเรียนเราจะมีแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นด้วยและไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเท่านั้น สิ่งที่เป็นแหล่งเรียนรู้ได้แก่บุคคล เช่น ครู นักการภารโรง พระสงฆ์ นักเรียน ผู้นำหรือบุคคลสำคัญในชุมชน วิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น สถานที่ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ สวนหย่อม โรงอาหาร ห้องพยาบาล คลอง แม่น้ำ กองขยะ อบต.สถานีนามัย วัด สถานประกอบการ พิพิธภัณฑ์

แนวความคิดของ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2545: 62) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่าการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวอย่างลึกซึ้ง และเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ทำให้เด็กเกิดความรู้ที่มีความหมายนำไปใช้ได้จริงเด็กทุกคนควรได้เรียนในสิ่งที่ตอบสนองความสามารถความถนัดและความสนใจของแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเรียนพร้อมกันหรือจบพร้อมกันเพราะเด็กมีความแตกต่างกันในทุกเรื่อง สังคมของเรากำลังปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนสนใจใฝ่รู้ มีความสามารถที่แสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับตนเองได้ โดยเฉพาะความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆที่ให้

ประสบการณ์ตรง และประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่เด็ก มีชีวิตชีวาไม่แห้งแล้งเหมือนแบบเรียนในชั้นเรียน และที่กล่าวไว้ว่าการนำสิ่งที่เรียนรู้ที่โรงเรียนไปใช้ที่บ้าน ครูต้องทำให้เด็กต้องการเรียนรู้จากทุกอย่างรอบตัวทั้งพฤติกรรมของครูเองและสิ่งที่ครูต้องการ โรงเรียนควรจัดให้ได้ การเรียนรู้โดยคณะอายุ การรู้ว่าตนเองไม่รู้อะไรจะทำให้บุคคลหาวิธีการเพื่อให้ตนเองเรียนรู้ในสิ่งที่ยัง 모르ทุกอย่างที่จัดให้เด็กเรียนรู้ต้องมีความหมายที่จะใช้ในชีวิตจริงทุกอย่างที่เกิดขึ้น ทั้งดีและไม่ดีสามารถนำมาให้เด็กเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญมาก เป็นภารกิจที่ทำได้ไม่ยากนัก การจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเด็กคือผู้ที่มีอำนาจที่วางทิศทางการดำเนินการของโรงเรียนด้วยโรงเรียนต้องวางแผนพัฒนาเด็กตามศักยภาพและความสามารถที่แตกต่างกันซึ่งเขามี ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีแนวทางดำเนินการที่หลากหลาย ยืดหยุ่น ครู ทำหน้าที่ทำให้บทเรียนนั้นมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ และหลักสูตรให้ได้ ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ครูควรเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่อยู่รอบกายซึ่งเด็กสนใจที่จะเรียนรู้มาใช้มากกว่าที่ใช้สื่อการสอนราคาสูงที่เด็กไม่สนใจ ความสุขที่เกิดขึ้นในจิตใจเด็ก จำ ทำให้การเรียนรู้ของเด็กตามมาด้วย มีภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งชายหญิงมากมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูที่จะทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ของเด็ก เด็กไปโรงเรียนแต่ละวัน ครูสอนอะไรเท่าไร ไม่สำคัญ สิ่งสำคัญคือเด็กได้รู้ว่าตนเองเรียนอะไรอย่างไรเท่าไรต่างหากและสิ่งที่สำคัญกว่าคือ ครู รู้ว่าเด็กนักเรียนรู้อะไร อย่างไร แล้วจัดให้เขาเรียนรู้ตามแบบตามลักษณะที่เขาเป็นอยู่ ด้วยตัวเขาเองภายในสายตาของเรา ครูสอนจบหลักสูตรเมื่อเด็กมีความประสงค์ ที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการคิดปฏิบัติด้วยตนเอง ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ทุกฝ่าย ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และต้องเรียนรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

สมชัย ขวติธธาตา (2546: 39) ให้ทัศนะถึงแหล่งเรียนรู้ว่าครูและนักเรียนส่วนมากจะนึกถึงห้องสมุด เป็นสิ่งแรก เพราะห้องสมุดถือว่าเป็น บุมทรัพย์ เป็น แหล่งความรู้ที่สำคัญและเป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างเดียวที่เราพูดถึงกันมานาน เมื่อ แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง ห้องสมุดเรายังมีหนังสือเพื่อการศึกษาค้นคว้าค่อนข้างน้อยและไม่ครอบคลุม เนื้อหาสาระที่นักเรียนต้องการศึกษา การเรียนรู้ไม่จำกัดวิธีการ ในการเรียนการสอนแบบเดิมที่ผ่านมา นักเรียนจะคุ้นเคยกับการเรียนรู้ด้วยการรอฟังครูบอกความรู้ แนวทางปฏิรูปการเรียนรู้กำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การอ่านจะเป็นวิธี ที่ครูและนักเรียนใช้กันมากที่สุด เมื่อเรากำหนดด้วยการอ่าน ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ต้องรองรับนักเรียน การเพิ่มวิธีการเรียนรู้ เช่น การสำรวจเรื่องขยะในโรงเรียน สำรวจที่กองขยะโรงเรียน การสังเกต เรื่องน้ำขึ้นน้ำลงสังเกตที่คลองหน้าโรงเรียน การสัมภาษณ์ เรื่องปัญหาเสพติด สัมภาษณ์ตำรวจ การอ่านเรื่องจักรวาลและอวกาศ จากหนังสือ ที่ห้องสมุดการศึกษาดูงานเรื่องทำนาเกลือในหมู่บ้าน หรือสืบค้น

จากอินเทอร์เน็ต เรื่องไดโนเสาร์ที่ห้องคอมพิวเตอร์ คู่มือเรื่องโรคไข้เลือดออกที่ห้องโสตทัศนศึกษา (ห้องโทรทัศน์) เช่นเดียวกัน เราควรเปิดประตูแหล่งเรียนรู้ทั้งหลายให้เด็กเดินเข้าไปได้ อย่างกว้างขวางหลากหลาย เรียนรู้ตลอดชีวิต ลดปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาเรื่องเพศ เรื่องเสพยา หรือการใช้ชีวิตอย่างคนเกียจคร้าน เอาแต่บริโภค ถ้ามองในทางเศรษฐศาสตร์ เป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามาก เป็นการสร้างพลเมืองในอนาคตที่มีคุณภาพ และถ้าเราให้ความหมายต่อคำว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” ให้กว้างไกลไปกว่าการเรียนรู้ในชั้นเรียน ให้รวมไปถึงความรู้พื้นฐานจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วย รัฐก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องจัดอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายอยู่แล้ว ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ปัญญา ทองนิล (2544: 14) กล่าวว่าครูควรใช้แหล่งวิทยาการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้

สมุน อมรวิวัฒน์ (2544: 2-4) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ แม้ว่าคนเราไม่มีโอกาสเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนเลย เขาก็สามารถดำเนินชีวิตและเรียนรู้ได้จากครอบครัว ชุมชน การทำมาหากินและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สอนให้ต้องปรับตัวแก้ไขปัญหา ที่ต้องมีโรงเรียนอีกก็เพราะจะได้นำความรู้ที่พิสูจน์ทดลองและสร้างสรรค์ดีแล้วมาช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้เร็วขึ้น มีหลักการมีสื่อ ครู และการบริหารจัดการที่ดี เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้เรียน สังคม ประเทศชาติโดยรวม เมื่อคนส่วนใหญ่ของประเทศยอมรับการศึกษาในระบบความคิดการปฏิบัติการเรียนรู้จึงมุ่งขยายขอบเขตการเรียนรู้เปิดกว้างออกไปสู่การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยแนวทางหนึ่งที่โรงเรียนสามารถดำเนินการ ได้ทันทีคือ จัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชุมชนและธรรมชาติเป็นชุมชนทรัพยากรที่เราค้นพบความรู้ได้ไม่รู้จักหมด การนำผู้เรียนออกนอกชุมชนนั้น นอกจากการได้รับสาระความรู้จากชุมชนแล้วยังช่วยให้ทุกคนทุกฝ่ายของชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประเวศ วะสี (2543: 2) ได้กล่าวไว้ว่าในเรื่อง การเรียนรู้จากคนในชุมชนว่า ในชุมชนมีผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าครู ที่สอนท่องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง มีศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิดถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชน จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จริงทำจริง ทำให้การการเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย และเมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่า ความภูมิใจของชุมชน เป็นการถักทอทางสังคม ซึ่งคำกล่าวนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้บริหารและครูทุกโรงเรียนจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างสู่ชุมชน ถึงเวลาที่นักการศึกษาต้องปรับความคิด จากการมุ่งในวิถีจัด

ห้องเรียนและตารางสอนคงที่อย่างเดียวนานเกินไป เป็นการคิดถึงสาระการเรียนรู้ที่กว้างขึ้น จัดตารางเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นเพื่อให้การนำผู้เรียนออกสู่ชุมชน มีความเป็นไปได้ รวมทั้งการเรียนรู้จากธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลง มีการต่อสู้ดิ้นรน มีสุนทรียภาพ มีคุณค่าทั้งความจริง ความงาม ความดี ในทางตรงข้ามธรรมชาติ มีทั้งความเสื่อมสลาย ความโหดร้ายทำลายล้าง มนุษย์จึงจำเป็นต้อง เรียนรู้ การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ การ อนุรักษ์ และยอมรับคุณค่าของธรรมชาติ ปรับตนเองได้ในความเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะเรียนรู้เช่นนี้ เป็นการบูรณาการทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ทันที คือ การที่โรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่ายร่วมมือกันโดยมีหลักการพื้นฐานเพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา แหล่งเรียนรู้มีอยู่มากมายทั้งสถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากทุกฝ่ายสร้างเครือข่าย ของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิด ประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่าจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งที่เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ มากมาย ประสบการณ์จริงเหล่านี้ช่วยให้สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างความคิดรวบยอดได้มาก ซึ่งความถูกต้อง แม่นยำขึ้นอยู่กับครูและผู้ปกครองที่จะช่วยสร้าง แนะนำให้เยาวชนสามารถบูรณาการประสบการณ์เหล่านี้ให้มีความหมายและสัมฤทธิ์ ผลอย่างดี ความเหมาะสม ดุลยภาพระหว่างการเรียนจากธรรมชาติและนามธรรมเป็นเหตุผล สิ่งสำคัญในการจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้นอกจากจะทำให้เกิดประสบการณ์ วัฒนธรรมที่จำเป็น บูรณาการประสบการณ์เดิม และทำให้นามธรรมบางอย่างเป็นรูปธรรมมีความหมายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2544: 33) กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญว่าโลกและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การดำรงชีวิตจึงต้องมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การเรียนรู้จึงเป็นครรลองของชีวิตที่ เกิดได้ทุกแห่ง ทุกเวลา การเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ โรงเรียน สถาบันทางศาสนา แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กว้างไกลครอบคลุมสถานการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลก เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เป็นการบ่มเพาะ ซึมซับ ถ่ายทอดและปลูกฝัง เด็กได้เรียนรู้จากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมบูรณาการระหว่างความรู้กับการปฏิบัติได้ในชีวิตจริงอย่างสัมพันธ์กันระหว่างสมอง (Head) มือ (Hand) จิตใจ (Heart) และสุขภาพองค์รวม (Health) บรรยากาศสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน โอกาสที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน และ ท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนทุกขั้นตอน

นิคม ทาแดง กอบกุล ปราบประชา และอานวย เดชชัยศรี (2545: 2) กล่าวว่าไว้ว่าคนเราจะเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมได้โดยสิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุ ปรากฏการณ์หรือสถานการณ์เราให้เกิดสื่อหรือสิ่งแทนในกระแสดความคิดด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสามด้าน ได้แก่ การกระทำด้านภาพหรือด้านสัญลักษณ์ การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามกรวยประสบการณ์ จากการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่ำ นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีด้วยประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์ตรง ประสบการณ์ทางอ้อม จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 2) ได้กล่าวถึง สิ่งที่ต้องบอกว่าจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน คือคนทุกวัย ตั้งแต่เกิดจนจบมหาวิทยาลัย เรียนแต่วิชา รู้แต่หนังสือ ถูกล้อมกรอบด้วยตารางสอนและห้องเรียน การพัฒนาคนจึงไม่เอื้อให้มีคุณสมบัติมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงาน ซาญชีวิต วิธีการเรียน การสอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนา ในด้านการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะช่างสงสัย และใฝ่หาคำตอบ ยังเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน นอกจากนี้ ยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น กับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูยังเป็นผู้มีอำนาจในชั้นเรียน ครูยังยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุด ถูกที่สุด และมีอำนาจมากที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้และวิธีการของครู สถานศึกษาจึงไม่เป็น “โรงเรียน” เพื่อการเรียนรู้ของเรียนเป็นเพียงแต่ “โรงสอน” กระบวนการเรียนรู้เป็นความทุกข์ อับเฉา น่าเบื่อหน่าย ทั้งพ่อแม่ ครู นักเรียน ยึดหลักสูตรเป็นเกณฑ์ เนื้อหาสาระทั้งหมด การสอบ และคะแนนสอบเป็นสิ่งพิพากษาความสำเร็จ ทุกคนจึงเครียด ขาดความสุขในการศึกษา โรงเรียนไม่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นอาณาเขตที่ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตชุมชน ห่างไกลธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ ที่ปลูกเร้าบรรยากาศทางปัญญา ครอบครัวและชุมชนไม่มีโอกาส ร่วมคิด ร่วมสร้าง กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน ยังเป็นพฤติกรรมจำเจและพฤติกรรมถ่ายทอด สดส่วนการฝึกปฏิบัติ การฝึกคิด และการอบรมบ่มนิสัย ยังมีน้อยกว่า การท่องบ่นเนื้อหา ผู้เรียนเคยชินแต่การทำตาม เชื่อฟัง นิ่งนิง จึงขาดความคล่องในการคิดแบบวิทยาศาสตร์ไม่ได้รับการปลูกฝังความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดเวลาอันยาวนานในระบบโรงเรียนเด็กเยาวชนและผู้ใหญ่มีโอกาสน้อยที่จะได้รับการอบรมบ่มนิสัย ให้พากเพียร ใฝ่หาความสุจริต ทั้งกาย วาจา ใจ การบ่มเพาะคุณธรรม สุนทรียภาพยังไม่เข้มแข็งพอจนเกิดผลแก่ผู้เรียน นอกจากนั้น ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการเรี ยนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการ เรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์ และไฮเทคนำแสงที่มีวิทยาการเจริญรุดหน้า ความรู้และสรรพวิทยาเดินทางไปถึงที่ต่าง ๆ ด้วยความรวดเร็วข้อมูลและสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้เรียนทุก

วัยจึง ต้องมีโอกาสดูเรียนรู้ จากแหล่งความรู้ที่มีรอบตัว ทั้งจากครูคน ครูเครื่อง และครูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผู้เรียนยุคโลกาภิวัตน์จะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาได้มากกว่า 1 ภาษา ก็คือต้องรู้ และใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารกับสากลได้ด้วยต้องมีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นประตูออกสู่โลกกว้าง เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และรู้จักสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตน ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

เฉลิม พรกระแสน (2544: 11) ได้กล่าวถึงหลักการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ทำให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึงมากที่สุด ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้สำคัญ คือให้ผู้เรียนมีโอกาสดูคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ยึดการค้นพบตัวเอง คือการเรียนรู้ที่ผู้สอนพยายามจัดการให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง ซึ่งผู้เรียนมักจะจำได้ดีมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน เกิดความคงทนของการเรียนรู้ เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับการผลงาน ส่งเสริมผู้เรียนให้วิเคราะห์กระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การศึกษาด้านไม้ในโรงเรียน การศึกษาระบบนิเวศในโรงเรียน สวนนก สวนวรรณคดี สวนธรรมชาติ อุทยานการศึกษา สวนพฤกษศาสตร์ หรืออาจเป็นห้องชมวิดิทัศน์ ห้องทดลองห้องปฏิบัติการต่าง ๆ หรือ การพาผู้เรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนจึงควรเน้นสภาพการจัดการเรียนรู้โดยรอบตัวผู้เรียน เริ่มที่ตัวครูต้องทำเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของนักเรียนเป็นกลยุธามิตรสร้างความไว้วางใจ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่ตัวครูได้อย่างมีความสุขด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่ต้องมีความหลากหลาย ใช้สถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียน จัดหาสื่ออุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ราคาถูกและมีในท้องถิ่น การจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 1) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ต่อ สถานะการเรียนรู้ ว่ากระบวนการ เรียนรู้ที่พึงประสงค์ต้องมีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอก ให้สนับสนุนผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามธรรมชาติ ได้ศึกษา แสวงหาความรู้ความจริงด้วยตนเองได้ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาดรวมทั้งทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข บรรยากาศสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงต่อการปฏิบัติในชีวิตจริงจึงมีอิทธิพลต่อผู้เรียนทุกด้าน ที่สามารถปลูกฝังเจตคติค่านิยม ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการแสวงหาความรู้เป็นนิมิตของผู้เรียนที่สถานศึกษาต้องจัดให้เหมาะสม

ปัญญา แก้วกียูร และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545: 2) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่สนองต่อความจำเป็นของผู้เรียน สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดหลักสูตร และจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องและสนองความต้องการของผู้เรียน หรือชุมชน ที่มีความแตกต่างกันโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครู อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาทั้งสิ้นพอสรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยเน้นการศึกษาหาความรู้สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่รัฐต้องดำเนินการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่าง พอเพียงและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องสอดคล้องเชื่อมโยงบูรณาการอย่างมีความหมายกับชีวิตจริงอย่างเป็นองค์รวมที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นและหลังไหลเข้ามาในสังคมอยู่ตลอดเวลา จากการเรียนรู้การสอนที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แต่เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นจากการจัดสภาพความเป็นจริงได้ลงมือหรือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก นักการศึกษาหลายคน ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ดังนี้

ทัศนีย์ พันธุ์กาหลง (2545: 27-29) กล่าวถึง การจัดการศึกษาให้สอดคล้องอำนวยประโยชน์ต่อนักเรียนใน การพัฒนาคุณภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคม ตามเจตนารมณ์นั้นๆ ควรมีจุดเน้นสำคัญ 2 ประการคือ

1) เนื้อหาสาระอันเป็นเรื่องราวของชุมชนที่จะกำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้ควรเจาะลึกมากพอที่จะช่วยให้มีความ เข้าใจจนสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมของตนและท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นได้ ทั้งช่วยให้มีความรักถิ่นและไม่คิดอพยพหลบหนีไปจากบ้านเกิด

2) กระบวนการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริง ในท้องถิ่นชุมชน อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้) ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (โรงงานสถานประกอบการ) ทรัพยากรมนุษย์ (วิทยากร ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ) ตลอดจนกิจกรรม โครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น

ประหยัด จิรวรพงษ์ (2535: 95) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการนำแหล่งเรียนรู้ชุมชนมาเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้
2. ทำให้การเรียนมีคุณค่าและเกิดผลดี
3. ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข
4. ทำให้ผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ชลทิษฐ์ เอี่ยมสำอาง และวิณี ศิลตระกูล (2533: 231-233) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งวิทยาการท้องถิ่นไว้โดยสรุปว่า แหล่งวิทยาการท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ในส่วนของการศึกษาในระบบสามารถใช้เป็นแหล่งทัศนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้กับเด็กและนักศึกษาที่เสริมและเพิ่มเติมจากหลักสูตรและสามารถใช้เป็นสถานประกอบการเพื่อใช้เป็นแหล่งฝึกฝีมือ ฝึกคน ในภาคปฏิบัติของหลักสูตรทุกประเภทและทุกระดับอีกด้วย สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบ แหล่งวิทยาการท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถให้ความรู้และทักษะใน 2 ลักษณะ คือ เป็นแหล่งวิทยาการให้ความรู้พื้นฐาน โดยอาศัยบุคคลและสถานที่ที่มีอยู่แล้วในตำบล หมู่บ้านมาช่วยจัดการศึกษา เช่น อาศัยผู้ชำนาญการที่มีฝีมือดีในท้องถิ่นมาช่วยถ่ายทอด ฝึกหัดให้กับผู้ที่ต้องการที่จะเรียนรู้ และนำไปประกอบอาชีพ อาศัยวัดเป็นสถานที่จัดการศึกษาต่อ ตลอดจนใช้สถานที่ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ศาลาวัด แหล่งความรู้หมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุด ศาลาประชาคม เป็นแหล่งในการจัดกิจกรรมให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ในลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นยังมีประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งวิทยาการที่ประชาชนสามารถเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของตนเอง
2. ช่วยให้เกิดการประหยัดสามารถศึกษาหาความรู้โดยไม่ต้องเดินทางไปไกล

ประหยัดงบประมาณเพราะเอกชนหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่อุทิศตนโดยไม่คิดค่าบริการหรือคิดค่าบริการในราคาต่ำ

3. เป็นการเสริมสร้างสังคมแหล่งการเรียนรู้ ช่วยให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นสนใจใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ

4. ส่งเสริมคุณธรรมการอยู่ร่วมกัน ช่วยสร้างความผูกพันระหว่างคนในท้องถิ่น
5. ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าอย่างมีประสิทธิภาพต่อผู้คนในท้องถิ่น

ท้องถิ่น

6. ช่วยให้อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุด ศาลาประชาคม เป็นแหล่งในการจัดกิจกรรมให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ในลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนี้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นยังมีประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

7. ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ของดีมีคุณค่าในชุมชนหรือพื้นฟูวัฒนธรรมของท้องถิ่น
สามารถสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

8. เป็นการสร้างโอกาสให้ท้องถิ่นเกิดการพึ่งพาตนเองได้ รู้จักประสานประโยชน์ เพื่อดำเนินการแหล่งวิทยาการท้องถิ่น

Kenworthy (1992: 167) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
ประกอบการเรียนการสอนไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสนใจของนักเรียน
2. ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม
3. ช่วยให้นักเรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของตนเมื่อจบ
จากการศึกษาออกไปแล้ว
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาสามารถจะทำได้ด้วยตัวเอง ซึ่งจะ
ทำให้เขารักการทำงาน และทำงานเป็น เมื่อเขาจบการศึกษาออกไปแล้ว
5. ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เข้าใจสภาพ ปัจจุบันและปัญหาของ
ท้องถิ่นรู้สึกรัก และหวงแหน อันจะนำไปสู่แนวคิดที่จะปรับปรุงท้องถิ่นของตนให้ดียิ่งขึ้น
6. นักเรียนจะได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในชุมชนของตนเพราะเขาได้
เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้แล้วประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เป็น
ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนอีกรูปแบบหนึ่งที่ดึงดูดชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้
ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความรู้และทักษะแก่นักเรียน เช่น ช่วยเหลือ ในการฝึกงาน
ของนักเรียนช่วยเหลือจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น นำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้
นับว่ามีส่วนสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนควรจัดหา หรือนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่
ในท้องถิ่นของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการเชิญวิทยากรมา
บรรยายให้นักเรียนฟังหรือสาธิตให้นักเรียนดู การพานักเรียนไป ศึกษาดูงาน หรือฝึกงานนอก
สถานที่ การให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้ชำนาญเฉพาะด้านในท้องถิ่น การให้นักเรียนไปศึกษา
ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนและการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีอยู่
ในท้องถิ่น เพราะกิจกรรมที่ปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ
ของท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนรักการทำงาน เกิดทักษะและมีนิสัยที่ดีในการทำงานอันจะ
เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนช่วย
ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการ

เปลี่ยนแปลง นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติหาความรู้และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จนเป็นผู้ที่คิดเป็น และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.3.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ ที่ นิคม ทาแดง กอบกุล ปราบประชา และ อำนวย เดชชัยศรี (2545: 34-35) ได้จำแนกไว้มีดังนี้

1. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมมีผลงานได้รับการยกย่อง เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งถือเป็นตัวอย่างต้นแบบกับบุคคลรุ่นหลังสืบไปในหลายสาขาอาชีพ ตัวอย่างเช่น แม่กิมลั้ง แม่กิมเนย ที่มีความถนัดทางด้านปรุงแต่ง ขนมหม้อแกง เมืองเพชร โกฮับเจ้าเก่า ผู้บุกเบิกก๋วยเตี๋ยวเรือคลองรังสิตจนเป็นที่รู้จักทั่วประเทศด้านการเรียนการสอน มีครูต้นแบบสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมทางการสอนขึ้นหลายรูปแบบเช่น สอนให้สนุกเป็นสุขเมื่อได้สอน การสอนที่เน้นกระบวนการ การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารเพื่อนสอนเพื่อน การสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา การสอนดนตรีไทยและดนตรีพื้นเมือง

2. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สภาพธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในโลกและอวกาศ ซึ่งไม่ได้หมายถึงสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ห้วยหนอง คลอง บึง แม่น้ำ และสัตว์ป่านานาชนิด เป็นต้นเนื่องด้วยปัจจุบันมีการนำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์อย่างมากจนเหลือจำนวนน้อยลง มนุษย์เริ่มตระหนักถึงภัยที่จะเกิดขึ้นเพราะขาดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีจึงได้มีการรณรงค์สร้างสิ่งทดแทนธรรมชาติ ได้แก่ ปลูกป่า จัดระบบนิเวศวิทยา อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการสอนพฤกษศาสตร์ อนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์พันธุ์พืชนานาชนิด

3. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ที่ใช้เป็นช่องทางการสื่อสาร แยกได้ 2 ประเภท คือ

3.1 สื่อทางด้านกายภาพ ได้แก่ วัสดุ ลักษณะสิ่งพิมพ์ ฟิล์ม แผ่นภาพโปรงใส เทป เทปบันทึกเสียง แผ่น CD ชนิดเสียงและภาพ เป็นต้น อุปกรณ์ เป็นตัวช่องทางผ่านในลักษณะเครื่องฉาย เครื่องเสียงชนิดต่างๆ เป็นต้น

3.2 สื่อทางด้านวิธีการ ได้แก่ รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน และเทคโนโลยีระดับสูง ได้แก่

3.2.1 สื่อท้องถิ่น ประเภทเพลง เช่น หมอลำ หนังตะลุง ลำตัด อีแซวลำนำเพลงซอ เพลงพวงมาลัย เพลงน้อย และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

3.2.2 สื่อกิจกรรม เช่น หมากเก็บ หมากเข่ง ตีจับ มอญซ่อนผ้า เดินกะลา เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า สื่อกิจกรรมพื้นบ้านดังกล่าวมีมาแต่โบราณ หลายกิจกรรมเหมือนกับของชน

เผ่าปิกมีในทวีปแอฟริกา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสุขตื่นเต้นในกลุ่มเด็ก ๆ ปัจจุบันก็ยังได้รับความนิยมนอยู่ แต่ก็มีกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ จนถึงการใช้เทคโนโลยีระดับสูง เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ บทเรียนโปรแกรม โปรแกรมผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตระบบมัลติมีเดียประเภท E-Learning เป็นต้น ซึ่งการประชุมสัมมนา การปฏิบัติงานกลุ่มทัศนศึกษา ก็เข้าข่ายสื่อกิจกรรมชนิดหนึ่ง

4. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทวัตถุ และอาคารสถานที่ หมายถึงวัตถุอาคารสถานที่ ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งความรู้ด้วยตัวของมันเอง สามารถสื่อความหมายโดยลำพังตัวเอง เช่นสถาปัตยกรรมด้านการก่อสร้าง จิตรกรรมภาพฝาผนัง ปูนูนวัตถุด้านประวัติศาสตร์ ชิ้นส่วนของธรรมชาติที่ให้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ โบราณวัตถุทางด้านศาสนา พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

อนงค์ บุตรวงศ์ (2544: 39) แบ่งประเภทของแหล่งวิทยาการชุมชน ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งวิทยาการชุมชนที่มีในธรรมชาติ
2. แหล่งวิทยาการชุมชนที่เป็นหน่วยงานหรือสถานประกอบการทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

3. แหล่งวิทยาการชุมชนที่เป็นตัวบุคคล

สำหรับ ศิริโรจน์ คำด้วง (2539: 13) ได้สรุปประเภทของแหล่งวิทยาการในชุมชนไว้ ดังนี้

1. แหล่งวิทยาการท้องถิ่นประเภทบุคคล เช่น พระ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ด้านต่างๆ
2. แหล่งวิทยาการท้องถิ่นประเภทสถานที่ และองค์การ เช่น สถานที่ราชการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน สถานประกอบการ ศาสนสถาน เป็นต้น
3. แหล่งวิทยาการท้องถิ่นประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ดิน หิน แร่ ป่าไม้ อุทยาน เป็นต้น
4. แหล่งวิทยาการท้องถิ่นทางสังคมวัฒนธรรม เช่น ประเพณี กิจกรรมในชุมชน พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

พิสมัย ถิระแก้ว (2540: 126) แบ่งแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล (Human Resources) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในด้านต่างๆ เช่น การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนวิชาชีพต่างๆ

2. ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) เป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลองบึง น้ำตก พืช พันธุ์ไม้ต่างๆ ตลอดจนสัตว์ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ

3. ทรัพยากรสังคม (Social Resources) เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งให้ความรู้ สถานที่ทางศาสนา

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2544: 137-151) ได้แบ่งแหล่งการเรียนรู้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน คือ บุคคล คณะบุคคลหรือตัวแทนขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติ ให้แก่นักเรียนได้ เช่น ตัวแทนด้านธุรกิจ จและอุตสาหกรรม ตัวแทนรัฐบาลหรือหัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา องค์กรต่างๆ ผู้ชำนาญพิเศษหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นำศาสนาต่างๆ ผู้นำชุมชน คณะบุคคลจากสถาบันต่างๆ เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ทรัพยากรหรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือทรัพยากรที่มนุษย์ สร้างขึ้น เช่น ทรัพยากรป่าไม้ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรสัตว์เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝายชลประทาน ลำคลอง อุทยานแห่งชาติ ศูนย์อนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง

แหล่งเรียนรู้ ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง คือ อาคาร สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในอดีตและ ปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑสถาน พระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม ตลาด อนุสาวรีย์ ศาลหลักเมือง เรือนจำ สถานีตำรวจ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยี

แหล่งเรียนรู้ ประเภทสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยี คือ แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นนวัตกรรม หรือเทคโนโลยี ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ระบบรถยนต์ต่างๆ เคมีภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสอนทางไกล

ผ่านดาวเทียม คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรศัพท์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

5. แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี

แหล่งเรียนรู้ ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี คือ แหล่งการเรียนรู้ทางสังคมที่แสดงถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อ วิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เช่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ คนในชุมชน กิจกรรมชุมชน พิธีทางศาสนา ประเพณีความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ศิลปกรรม แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา ภาพวาด ภาพเขียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน อาจจะแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ ประเภทที่มีชีวิต เช่น คน สัตว์ และประเภทที่ไม่มีชีวิต เช่น สถานที่ สิ่งก่อสร้าง และสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น ที่ส่งผลให้ผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ

2.3.4 แนวการจัดการแหล่งเรียนรู้

การบริหารแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น จะต้องสร้างให้มีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และสามารถทำให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

วีระพล บัณฑิต (2543: 21) กล่าวถึงการบริหารคุณภาพตามแนวทางวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) ; PDCA (ว่าคนเราถ้าอยากจะทำอะไรให้สำเร็จนั้น สิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การคิดอย่างเป็นระบบ คือ มีการวางแผนที่ดีนั่นเอง แล้ววางแผนแล้วต้องนำไปปฏิบัติหากเราไม่ยอมหยุดนิ่ง ถ้าหลัง และจมปลักอยู่กับความคิดที่ไม่เกิดผลงาน เราคงที่จะต้องเริ่มคิดอย่างเป็นระบบโดยผ่านกระบวนการวางแผนที่ดีเพื่อเป็นกรอบในการสร้างสรรค์งานให้บรรลุผลสำเร็จ PDCA คือ วงจรการบริหารคุณภาพของงานที่รู้จักกันแพร่หลาย ใน 2 ลักษณะ คือ

1. ทุกครั้งที่จะเริ่มทำอะไรก็ตาม จะต้องมีการตั้งเป้าหมายด้วยการวางแผน (P) และนำไปสู่การปฏิบัติ (D) หลังจากนั้นจึงต่อด้วยการตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติตามแผน (C) ว่าผลที่ได้เป็นไปตามแผนที่คิดไว้แค่ไหนและที่ ยสุดท้ายสุดนำผลที่ได้จากการประเมินไปดำเนินการต่อตามความเหมาะสม (A) หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ก็ให้จัดทำมาตรฐานวิธีดำเนินการนั้นเพื่อกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน แต่หากผลที่เกิดขึ้น ไม่เป็นไปตามแผนเราอาจปรับเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยนเป้าหมาย เปลี่ยนแผนหรือเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติก็ได้

2. เมื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเริ่มจากระบุปัญหา และคิดค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยการดำเนินการกำหนดเป็นแผน (P) และลงมือแก้ปัญหาตามแนวทางนั้น ๆ (D) ซึ่งในความเป็นจริง ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ อาจได้รับการเยียวยา ได้สำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้ จึง

จำเป็นต้องตรวจสอบและประเมินวิธีแก้ปัญหาที่ได้อีกไว้ (C) และท้ายสุดเมื่อได้แผนการตรวจสอบและประเมินผลแล้ว หากวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ เป็นวิธีที่ถูกต้องให้นำวิธีนั้นใช้กับปัญหาในลักษณะเดียวกันในอนาคตต่อไป แต่หากวิธีการแก้ปัญหานี้ ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ให้ลองหาทางคิดหาวิธีการใหม่ หรือเริ่มต้นที่ระบุปัญหาใหม่ (A)

การวางแผน (Plan) เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของวงจร เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาเพราะจะช่วยให้ขั้นตอนต่อไปดำเนินได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากเราคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าเอาไว้ก่อนแล้วเมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติขึ้น ก็สามารถรับมือได้ไม่ยาก การวางแผนเพื่อให้การปรับปรุงงาน การเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นต่อเนื่องหรือเพื่อใช้จัดการกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ นั้นเราจำเป็นต้องเขียนแผนให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ทำได้ โดยเลือกรื่องที่ด้อย การปรับปรุง หรือระบุปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องมีความเข้าใจในสถานะปัจจุบัน โดยการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา การตรวจสอบ ทบทวน ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายที่ต้องการ ตลอดจนตัวชี้วัดความสำเร็จ และเขียนแผน ซึ่งต้องมีลักษณะต่อไปนี้

S = Specific เฉพาะเจาะจง มีความชัดเจน

M = Measurable สามารถวัดได้

A = Attainable สามารถบรรลุผลได้สำเร็จ คือ ฝันให้ไกล ไปได้ถึง

R = Realistic อยู่บนพื้นฐานความจริง

T = Timely มีกรอบเวลาดำหนด

การปฏิบัติตามแผน (Do) ในขั้นตอนนี้เราต้องพยายามทำตามแนวทางที่ได้คิดและวางแผนไว้ตั้งแต่ต้นและก่อนที่จะลงมือปฏิบัติตามแผนนั้นเราควรที่จะได้รับการฝึกฝนเพื่อให้มีความรู้หรือทักษะชีวิต วิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องเสียก่อนเรียกว่าขั้นลงมือนี้สำคัญไม่แพ้ขั้นตอนการวางแผน เพราะหากเราไม่ทำตามแผนที่วางไว้หรือแผนที่วางไว้นั้นยากต่อการ ปฏิบัติ วงจร PDCA คงจะไม่ใช่วงจรที่จะช่วยและสนับสนุนให้เราทำอะไรได้ง่ายขึ้น แต่จะยังทำให้เราลำบากกว่าเดิมอย่างไรก็ตาม หากถึงเวลาปฏิบัติจริงมีเหตุการณ์ผิดปกติขึ้นซึ่งบางครั้งเราไม่สามารถควบคุมได้ การปรับเปลี่ยนแผน ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ เรียกว่า วงจร PDCA ย่อยๆ ในขั้น Do ด้วย

ตรวจสอบ (Check) ในความจริงการตรวจสอบก็คือการเทียบผลลัพธ์กับแผนที่ได้ปฏิบัติ หรือเป็นการประเมินทางออกของปัญหาและอุปสรรคที่เราได้ลองหาทางแก้ไขว่าวิธีที่เลือกนั้นเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งการตรวจสอบให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องเปรียบเทียบผลที่ได้จากการปฏิบัติจริงกับแผนที่วางไว้ ตรวจสอบว่ามีข้อมูลอะไรใหม่ ๆ เกิดขึ้นบ้าง รวบรวมและบันทึกข้อมูลที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป และดำเนินการให้

เหมาะสม (Act) ภายหลังจากการได้ผ่านกระบวนการตามวงจรมาทั้ง 3 ขั้นตอนข้างต้นแล้ว ต่อไปเป็นขั้นตอนที่นำผลมาจากขั้นตอนตรวจสอบมาดำเนินการต่อไปให้เหมาะสม ในกรณีผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ให้นำวิธีการหรือกระบวนการการปฏิบัตินั้น ๆ มาพยายามปรับใช้ให้กลายเป็นนิสัยหรือมาตรฐาน นอกจากการจัดทำเป็นมาตรฐานแล้ว เราจำเป็นต้องคิดหาทางปรับปรุงกระบวนการ หรือวิธีการที่ทำให้แผนนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นอาจตีความได้ว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้ระยะเวลาที่เร็วกว่าเดิม หรือค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิมหรือได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพดีกว่าเดิม

สมุน อมรวิวัฒน์ (2544: 25-26)การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นงานที่โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการอยู่แล้ว ภาพความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนก็คือ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีหลายช่องทาง เพียงแต่การดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ยังเป็นไปโดยไม่เป็นระบบ และกระบวนการที่ชัดเจน แหล่งเรียนรู้บางแห่งจึงไม่ได้ถูกใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติก็ถูกปล่อย ไม่ได้เข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้นำการดำเนินการสู่ความสำเร็จโดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งอาจบริหารจัดการได้ดังนี้

1. ขั้่นวางแผน (Plan)

1.1. กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

โรงเรียนกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดย ทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลัก หลักสูตร รวมทั้งแนวดำเนินการของโรงเรียนในฝัน เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยให้คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนด

1.2 จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งอาจประกอบด้วย

- ผู้บริหาร โรงเรียน
- ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน ฝ่ายวิชาการ
- หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่ม
- หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- ผู้เกี่ยวข้องที่โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม

1.3. จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

คณะกรรมการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นผู้สำรวจ วิเคราะห์ ความพร้อม รวบรวมข้อมูลแล้วจัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

1.4. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้

1.5. ประชาสัมพันธ์โครงการโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจตรงกัน เกิดความร่วมมือในการสนับสนุน ช่วยเหลือ เพื่อให้แหล่งการเรียนรู้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

2. ขั้นการดำเนินงาน สร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (DO) โรงเรียนอาจมีแนวทางการสร้าง พัฒนา ใช้แหล่งเรียนรู้ ได้ดังนี้

2.1 จัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบ แหล่งการเรียนรู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย บุคลากรดังต่อไปนี้

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
- หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
- หัวหน้างานห้องสมุด
- หัวหน้าศูนย์คอมพิวเตอร์ ของโรงเรียน

รับผิดชอบการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ตามความพร้อมที่ได้ดำเนินการสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในโรงเรียนและชุมชน กำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้

2.2 สร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ ให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบการใช้ สำหรับผู้เรียน และผู้สนใจ

2.3 ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูล

การใช้ เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่อไป

3. ขั้นตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม (CHECK)

โรงเรียนกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ แก้ไข ปัญหาอุปสรรคในระหว่างดำเนินการ มีการประเมินทบทวนปรับปรุง กระบวนการดำเนินการ ให้เกิดการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ตามแผนหลักและแนวดำเนินการของโรงเรียนในพื้นที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตามบริบทของโรงเรียนเองมีการกำหนดวิธีการ และเครื่องมือ ประเมินผลการดำเนินการ การสร้าง การพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการประเมินและสรุปผลการประเมิน

4. ขั้นสรุปและรายงานผลการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (ACTION)

การสรุปรายงาน การพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ควรรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเสร็จสิ้นการดำเนินการ เพื่อสรุปเป็นรายงานนำเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องทราบ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดการใช้แหล่งการเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดต่อไป

PDCA เป็นเทคนิคการปรับปรุงงาน หรือแม้แต่การเรียนการสอนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นเทคนิคในการแก้ปัญหาปวดหัวให้กับทุกคนได้อีกด้วย ผู้ที่ใช้เทคนิคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลงานที่น่าพอใจในทุกขั้นตอน จะช่วยให้เรามีการเรียนรู้ ฝึกคิดเชิงวิเคราะห์ ไม่ใช่นั่งเทียนนึกอยากจะทำอะไรก็ทำ นึกอยากแก้ปัญหาด้วยวิธีไหนก็วิธีนั้น ไม่มองให้ทะลุปรุโปร่ง ตรงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 วงจร PDCA ที่สมบูรณ์นั้นจะเกิดขึ้นเมื่อเรานำผลที่ได้จากขั้นตอนดำเนินการให้เหมาะสม (Action) ไปสู่กระบวนการวางแผน (Plan) อีกครั้งหนึ่งและจะเป็นวงจรเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีสิ้นสุด จนในที่สุดเราสามารถที่จะใช้วงจรนี้กับทุกกิจกรรมที่ผ่านเข้ามาได้อย่างปกติธรรมดาไม่รู้สึกรำคาญเป็นเรื่องยุ่งยากอีกต่อไป

2.3.4.1 การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นความหมายเดียวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 12) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนา

ตนเองได้ โดยผู้เกี่ยวข้องต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนได้ตามความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกส่วนขอ งสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม

การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดย ภพ เลหาไพบูลย์ (2542: 40) กล่าวถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียน การสอนควรให้ผู้เรียนได้รับรู้ กระทำ ทดลอง และสังเกตจากสถานการณ์จริงที่เกี่ยวกับสิ่งที่เรียน เช่น การศึกษานอกสถานที่การไปพบผู้ ทำงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน การศึกษาแหล่งสื่อในชุมชน และการใช้แหล่งเรียนรู้จะเกิดประโยชน์ได้ ต้องดำเนินไปตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง เหมาะสม ปาริชาติ สุจริต (2547: 25) ได้แยกประเภทการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ประกอบการเรียนการสอนออกเป็น 2 ทางเหมือนกัน คือ การนำผู้ เรียนออกไปสู่แหล่งเรียนรู้ และการนำแหล่งเรียนรู้เข้ามาสู่ห้องเรียน

ปริญญ เวสารัชช์ และฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2547: 77-78) กล่าวว่า จุดหมายในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ คือ มีแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่ายไม่แพงและหลากหลาย กล่าวคือ รัฐต้องส่งเสริมหรือดำเนินการให้มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด แหล่งค้นคว้า พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องจัดศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งมีสาระเนื้อหาหรือสื่อที่มีปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม และเปิดให้สมาชิกในชุมชนทุกวัยสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งมีสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาที่ครบถ้วน ทันสมัยและมีคุณภาพเหมาะสมทั้งสาระและรูปแบบ สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนการศึกษา หรือเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ควรได้รับการพัฒนาจากในประเทศเองด้วย ซึ่งต้องมีการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง มีสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพ รัฐต้องมีการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง มีสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพ รัฐต้องส่งเสริมหรือจัดให้มีสถาบันวิจัย ห้องทดลอง หรือศูนย์พัฒนาวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การเรียนรู้ การเรียนการสอน สถาบันเหล่านี้ควรมีความหลากหลายและเพียงพอ

ภษิต บุญมงคล (2544: 80-81) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า ลักษณะปัญหาที่สำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้แก่ความจำกัดด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย ความจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการ และโรงเรียนกับชุมชนขาดการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนร่วมกัน ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ในการแก้ปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกับชุมชนควรมีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน โรงเรียนควรจัดทำปฏิทินงาน ให้บุคลากรรับทราบโดยทั่วกัน และโรงเรียนควรสำรวจและจัดทำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุปว่า การนำแหล่งเรียนรู้ชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ การศึกษาข้อมูลจากผู้รู้ในเรื่องเฉพาะด้านที่เราต้องการและสนใจให้นักเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์ หรือ การศึกษานอกสถานที่ รวมไปถึงการทดลอง สังเกต และกระบวนการต่างๆ ซึ่งให้ได้มาซึ่งความต้องการและความสนใจในเรื่องนั้นๆ

2.3.4.2 วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบของการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงและใช้ความสามารถหลายอย่างในการเรียนรู้ ตามแนวทางการเรียนรู้ดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย

1. การเรียนรู้แบบบูรณาการ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 46-47) การเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การนำสา สตร์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นการนำเอาความรู้สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกันเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด การเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละวิชาและเน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ คือเป็นการ บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการ

เรียนรู้หรือความรู้ และการปฏิบัติ มีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่ง ที่อยู่ในห้องเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตจริง และในการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำได้โดยการกำหนดหัวข้อ (Theme) ขึ้นมาแล้วนำความรู้จากวิชาการต่างๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวเรื่งนั้น บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่าสหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Thematic Interdisciplinary Approach) หรือสหวิทยาการแบบเน้นการประยุกต์ใช้ (Application-First Approach) แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) หรือการบูรณาการแบบเนื้อหา (Discipline Approach) เป็นการนำเนื้อเรื่งที่ต้องการจะบูรณาการไปสอดแทรก (Infusion) ในวิชาต่างๆ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีหลักการที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึง คือ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิดกล้าทำ เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง และให้ผู้เรียนเริ่มทำงานกลุ่ม

เลิศศักดิ์ ชุ่มชน (2540: 3-5) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงวิชาต่างๆ เป็นลักษณะสหสัมพันธ์ กระบวนการเชื่อมโยง ความคิดในเนื้อหาวิชาการที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของประสบการณ์ต่างๆ และสามารถนำความคิดไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย อีกทั้งแนวคิดของ แฮร์บาร์ต จอห์น ดุย และเพื่อนร่วมงานที่นำมาเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการ โดยได้กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างความรู้จากการเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่สัมพันธ์กันว่าการบูรณาการจะเกิดขึ้นได้เมื่อเชื่อมโยงความคิดต่างๆ เข้าด้วยกันเท่านั้น การเชื่อมโยงจะเกิดขึ้นเมื่อความคิดรวมเข้าหากันในลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียว จอห์น ดุย เชื่อมั่นว่าคนเราจะเข้าใจความหมายสิ่งใด เหตุการณ์ใดหรือสถานการณ์ใดได้ ก็ ต่อเมื่อ เขามองเห็นความสำคัญของสิ่งนั้น เหตุการณ์นั้นหรือสถานการณ์นั้นกับสิ่งอื่น เหตุการณ์อื่น หรือสถานการณ์อื่นว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นสาเหตุ ผลลัพธ์คืออะไร และจะมีประโยชน์อย่างไร สิ่งที่เป็นต่อการเรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่างๆ นั่นเอง เมื่อนักเรียนเริ่มเข้าใจว่าความเชื่อมโยงคืออะไรแล้ว เขาจะพบว่า การเข้าใจความคิดต่างๆ นั้นมีความหมายมากกว่าการรับรู้ว่ามีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นบ้าง ความเข้าใจและความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนมองเห็นความหมายของโลกด้วยประสบการณ์ของตนเองและวิธีการปฏิบัติตนในสังคมด้วยการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ

การเรียนรู้จากหลักสูตรที่มีลักษณะบูรณาการ การให้นักเรียน การสร้างสถานการณ์ที่เร้าความสนใจ การให้นักเรียนหาทางสนองความสนใจของตนเองการมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดริเริ่ม และแสดงออกโดยนักเรียนเป็นผู้คิดและกระทำตามธรรมชาติของตนเอง

2. การเรียนรู้ตามสภาพจริง

กรมวิชาการ (2543: 4-6) การเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เริ่มต้นจากการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในสภาพจริงแล้วนำผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาสร้างเป็นความคิดรวบยอดของผู้เรียนแต่ละคน แล้วนำไปสู่การสร้างทฤษฎีของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งอาจจะเหมือนหรือต่างกันได้ โดยผู้สอนจะเป็นผู้ระดมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่แต่ละคนได้เรียนรู้นำมาสร้างเป็นองค์ความรู้หรือทฤษฎีพื้นฐานใหม่ร่วมกัน โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริงจะมีการจัดการเรียนการสอนให้มีภาคปฏิบัติในชีวิตจริงสามารถถ่ายโยงไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและปฏิบัติอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมุ่งมั่นทำผลงานให้สำเร็จ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลองและปฏิบัติด้วยการกำหนดปัญหาที่ท้าทายและเป็นไปได้ในชีวิตจริง เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแนวทางของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ ส่งเสริมให้นำความรู้จากหลายเนื้อหาและหลายวิชามาประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากผู้บอกเป็นผู้จัดการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งผู้สอนจะต้องให้ความรัก ให้ความมั่นคง ให้มีอิสระ ให้การยอมรับ ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข กระตุ้นความสนใจเอาใจใส่รับรู้ความรู้สึของผู้เรียน อธิบายด้วยเหตุผล ให้ข้อมูลย้อนกลับและจัดสิ่งแวดล้อมทางบวก ทั้งยังต้องรู้จักเข้าใจผู้เรียนและให้คำแนะนำผู้เรียนได้เป็นอย่างดี มีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งและมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ มียุทธศาสตร์การสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ครูผู้สอนต้องรักการสอนและพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมืออาชีพทางการจัดการเรียนรู้ ปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้เรียนทั้งในด้านความประพฤติและการเรียนรู้ส่วนผู้เรียนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่ามีความหมายและความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการตั้งเป้าหมายและวางแผนการศึกษา

ให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถของตนเอง รู้วิธีการเรียนรู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
อย่างกระตือรือร้นมีการประเมินตนเอง รวมทั้งพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. การศึกษานอกสถานที่ (Education Field Trip)

การศึกษานอกสถานที่หรือทัศนศึกษา จัดเป็นการจัดการเรียนรู้จากสภาพจริงอย่างหนึ่ง
เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจและกระตือรือร้นที่จะไป ศึกษาสถานที่ซึ่งเป็นการ
จัดการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน เพราะนอกจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากสภาพจริงหรือ
เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแล้ว ยังช่วยขยายโลกทัศน์หรือสร้างมุมมองใหม่ในการมองสิ่งต่างๆ
รอบตัวอีกทั้งช่วยกระตุ้นความสนใจด้านต่างๆ ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนส รางองค์ความรู้และ
เรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว และเป็นการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า ใน
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนและผู้เรียนต้องมีการ
วางแผนและเตรียมการศึกษามีขั้นตอนและผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายในการศึกษา ู้บทบาทและสิ่ง
ที่ตนเองจะต้องปฏิบัติอย่างชัดเจนเพื่อจะได้ เตรียมความพร้อม เตรียมวัสดุอุปกรณ์เตรียมการตั้ง
คำถามหรือเตรียมบันทึกเสียง ถ่ายรูป จดบันทึก เพื่อให้ได้รายละเอียดจากการศึกษาในแต่ละครั้ง
อย่างครบถ้วน โดยสิ่งที่ครูผู้สอนควรคำนึงถึงและควรปฏิบัติในการนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่
มีดังนี้

ศิริกาญจน์ โกสุม และครุณี คำวังนัง (2545: 52-54) ขึ้นเตรียมการ หลังจากที่ครูผู้สอน
และผู้เรียนตัดสินใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการศึกษานอกสถานที่ ควร
ร่วมกันเตรียมการโดยจัดทำแผนทัศนศึกษา อกสถานที่และกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา
กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะไปศึกษา ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือ เจ้าของสถานที่ที่จะไป
ศึกษา กำหนดกิจกรรมที่จะปฏิบัติ กำหนดเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม เตรียมเครื่องมือเครื่องใช้
แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ วางแผนการ เรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเตรียมประเด็นที่จะศึกษาเรียนรู้
เตรียมอุปกรณ์ของกลุ่ม เตรียมตั้งคำถามเพื่อการซักถามหรือการสัมภาษณ์ล่วงหน้า ขออนุญาต
ผู้ปกครอง ผู้บริหาร โรงเรียน เตรียมพาหนะกรณีศึกษานอกชุมชน เตรียมผู้ดูแลนักเรียน กรณีศึกษา
เป็นกลุ่มใหญ่ต้องสร้างข้อตกลงเพื่อการปฏิบัติร่วมกันในการศึกษานอกสถานที่

ขั้นการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรดูแลการศึกษานอกสถานที่ให้เป็นไปตาม
แผนการที่กำหนดไว้ ครูควรแสดงบทบาทเป็นผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชม โดยอธิบายสภาพทั่วไปของ

สถานที่ที่ศึกษา สังเกตสิ่งที่น่าสนใจและตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียน คิดตาม หาข้อมูลเพิ่มเติมอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ อภิปราย จัดบันทึก วาดภาพ ถ่ายรูปหรือสัมผัสของจริง โดยครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ให้มากที่สุดตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่

ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ หลังการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม อภิปรายและสรุปผลการศึกษานอกสถานที่และจัดทำรายงานผลการศึกษานอกสถานที่ของกลุ่ม โดยการรายงาน การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การวาดภาพ หรือการทบทวนด้วยภาพ (Graphic review) อย่างใดอย่างหนึ่งตามความถนัดของผู้เรียนในกลุ่ม

4. การเรียนรู้วิทยาการภายนอก

การเรียนรู้วิทยาการภายนอกมาให้ความรู้ในห้องเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความสามารถด้านต่างๆ ภูมิปัญญาชาวบ้าน บุคคลสำคัญในชุมชน เจ้าของกิจการที่น่าสนใจในชุมชน ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการทำงาน บุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชนถือเป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างหนึ่งในชุมชนที่ครูผู้สอนควรเชิญให้บุคคลเหล่านี้มาพบปะกับนักเรียนเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยตรงผ่านบุคลากรด้านต่างๆ อย่างแท้จริงเป็นแหล่งความรู้เบื้องต้นและเป็น โอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากครูผู้สอน

กล่าวโดยสรุปว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนซึ่งนับว่าเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่หลากหลายมาใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีการลงมือปฏิบัติจริงอันจะส่งผลให้นักเรียนได้รู้จักกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข

2.3.4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ฉันทวุฒิ กิรุ่งเรือง (2545: 13-15) กล่าวถึงแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ว่า

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับแนวคิดหลายแนวคิด โดยมีแนวคิดที่สำคัญ จำแนกออกเป็นแนวคิดบนฐานการคิดของโลกตะวันออกและโลกตะวันตก ดังนี้

1. แนวคิดของโลกตะวันออก ได้แก่ การเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง และทรงชี้ทางปฏิบัติ ให้ผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นผู้แสวงหาความรู้จากการคิดวิเคราะห์โดยอาศัยหลักเหตุผลและการไตร่ตรองของตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา เน้น คนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการพัฒนาคนทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคล และการพัฒนากลุ่มคนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี

2. แนวคิดของโลกตะวันตก ได้แก่ แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม และกลุ่มสร้างสรรค์ความรู้

2.1 แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม กลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้ไม่ได้หมายถึงการทำให้ผู้เรียนรู้วิชาเท่านั้น แต่ต้องทำให้มีจิตวิญญาณ มีเจตคติที่ดี และมีมนุษยธรรม โดยพัฒนาเป็นองค์รวม การเรียนรู้เกิดจากการค้นพบความหมายของสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง

2.2 แนวคิดของกลุ่มสร้างสรรค์ความรู้ กลุ่มนี้เชื่อว่า ความรู้คือสิ่งที่ผู้เรียนแต่ละคนสร้างขึ้นเองแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน

2.3.4.5 ปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 21-27) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมทางด้านร่างกาย และจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความถนัดความสนใจของผู้เรียน ความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน แล่ง เรียนรู้มีหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความสนใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนมีดี ขณะกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้คือแลกเปลี่ยนความรู้ แก้ปัญหาร่วมกัน มีการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

สาระสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของครู เป็นหัวใจ

และเป็นภารกิจหลักของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งครู ผู้สอน ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา จะต้องดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 หมวด 4 มาตรา 22-30 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องความรู้ ทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ที่ส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล แหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากโรงเรียนทุกแห่งจะต้องเปลี่ยนหลักสูตรจากเดิมมาใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยหลักสูตรใหม่นี้สถานศึกษาจะต้องนำมาตรฐานมาจัดทำสาระหรือรายละเอียดให้สอดคล้อง สนองสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นของตน การใช้แหล่งเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี มีสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยเรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทุกคน
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม โดยการบูรณาการสาระ และกระบวนการเรียนรู้
3. การเรียนรู้จากการคิด และการปฏิบัติจริงโดยใช้สมองและสองมือ
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นโดยเรียนรู้ร่วมกัน และรู้ร่วมกัน
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยเรียนอย่างไตร่ตรอง ทบทวนตนเอง

รอบด้าน

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ ทำกิจกรรม และปฏิบัติจริง จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยภายในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาการบริหาร แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน งานวิจัยที่ใกล้เคียงมีดังนี้

ชนิษฐา รุ่งกิจเลิศสกุล (2546: 82) ศึกษาการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนเพื่อพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยนำเอาสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว การประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการเขียนเล่าเรื่อง โดยให้ผู้เรียนเลือกแหล่งวิทยากรที่น่าสนใจนำมาเขียนเล่าเรื่อง หลังจากให้ผู้เรียนออกไปศึกษาแหล่งวิทยากรนั้นแล้ว หรือหลังจากการฟังจากวิทยากรซึ่งพบว่านักเรียนมีการพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรรณิการ์ ทรงสัณฑ์ (2544: 72) ได้พัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสร้างบทเรียนจากเนื้อหาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นประวัติของท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่สำคัญ ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้น ให้ความสนใจและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นอย่างดีสนุกสนาน เนื่องจากนักเรียนได้ปฏิบัติจริง ทำให้การเรียนเป็นไปอย่างมีความหมายส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้น

อนงค์ บุตรวงศ์ (2544: 86) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นแหล่งวิทยากรในชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยนำแหล่งวิทยากรในชุมชนเขตบริการการศึกษาของโรงเรียนบ้านขุนรวม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 แหล่ง มาจัดทำรายการเพื่อใช้ประกอบในการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จำนวน 13 ชุด แต่ละชุดประกอบการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างกันไป พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นแหล่งวิทยากรในชุมชนมี คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังการสอนสูงกว่าคะแนนก่อนการสอน

บัณฑิต ไชยวงศ์ (2544: 70-73) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเมี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปางมะกาด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยนำเอาอาชีพของคนในชุมชนบ้านปางมะกาด ซึ่งมีอาชีพผลิตเมี่ยงมาจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (งานเกษตร) พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในกระบวนการเรียนการสอนจึงสร้างความสนุกสนานและทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพของท้องถิ่น

ณรงค์ ก่องแก้ว (2541: 83-84) ได้ศึกษาแหล่งการใช้วิทยากรท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 พบว่า โรงเรียนมีการนำแหล่งวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และครูผู้สอนก็มีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการนำแหล่งวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร โดยโรงเรียนนำมาใช้ในการพัฒนา หลักสูตร 4 ลักษณะ คือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การปรับปรุงและหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดยโรงเรียนใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักส่วนมากในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต สุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการพัฒนาหลักสูตรน้อยเนื่องจากเนื้อหาในหน่วยดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริง หลักการ ทฤษฎี ไม่สามารถปรับหรือยืดหยุ่นได้ และเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน

โปรยทอง แซ่แต้ (2545: 88) ได้ศึกษาการใช้แหล่งวิทยากรชุมชนเพื่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า ครูได้นำแหล่งวิทยากรชุมชนมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้มากที่สุด แต่จะมีระดับของการใช้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากอุปสรรคต่างๆ ซึ่งครูได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่า เป็นเพราะขาดงบประมาณจึงทำให้ไม่สามารถใช้แหล่งวิทยากรชุมชนได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตามครูได้ให้ความสำคัญต่อการนำแหล่งวิทยากรชุมชนที่มีอยู่มา ชี้บ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนในด้านความรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ต่างๆ

รจนา เฉลิมชัย (2546: 78) ได้ศึกษาความเห็นของนักศึกษา โดยทำการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยใช้แหล่งวิทยากรเรียนรู้ประกอบการเรียนวิชาภาษาไทย เพื่ออาชีพได้ใช้ทักษะการเขียนมากที่สุด เช่น การเขียนบทความ รายงาน โครงการ รองลงมาคือ ทักษะการอ่าน การพูดต่อที่ประชุม โดยนักศึกษาเห็นด้วยมากในการใช้แหล่งวิทยากร

เรียนรู้เนื่องจากตรงกับความสนใจ ความต้องการ สร้างประสบการณ์ใหม่ และในการประเมิน นักศึกษาเห็นด้วยมากที่จะให้มีการประเมินผลทั้งรายงานด้วยวาจา และรูปเล่มรายงาน ปัญหาส่วนใหญ่ที่นักศึกษาพบว่า แหล่งวิทยาการเรียนรู้มีข้อมูลน้อย และข้อมูลที่ได้รับมักไม่ถูกต้อง มีเป็น ปัจจุบัน อีกทั้งแหล่งวิทยาการบางแห่งไม่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล บางแห่งก็อยู่ไกลลำบากต่อการเดินทาง และเสียค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้นนักศึกษาจึงเสนอแนะว่าควรมีการรวบรวมประวัติและผลงานของแหล่งวิทยาการเอาไว้ นอกจากนี้การไปศึกษานอกสถานที่ควรจัดเป็นกลุ่มคณะเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย และควรมีใบแจ้งจากสถานศึกษาเพื่อให้แหล่งวิทยาการทราบวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล

วิทยา บุญศรีนุ้ย (2545: 25) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูประถมศึกษาต่อการจัด สภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอ ชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ จำนวน 129 คนเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูประถมศึกษาต่อ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 รายการ คือ 1) สวนสมุนไพร 2) สวนพฤกษศาสตร์ 3) ป่าธรรมชาติหรืออุทยานแห่งชาติ 4) พิพิธภัณฑ์สถาน เรื่องที่เห็นด้วยเป็นอันดับ 1 ของแต่ละรายการคือ จัดให้มีสวนสมุนไพรขึ้นในโรงเรียน จัดให้ มีการอนุรักษ์ป่า พานักเรียนไปทัศนศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากพิพิธภัณฑ์สถานและเห็นด้วยใน ระดับมากที่สุด จำนวน 2 รายการ คือ 1) สวนสาธารณะ 2) สวนป่าชุมชน เรื่องที่เห็นด้วยอันดับ 1 ของแต่ละรายการ คือ จัดให้มีรายการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีโอกาใช้เวลาหลังเลิกเรียน เล่นดนตรี การละเล่นอื่น ๆ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ จัดให้มีการฟื้นฟูและการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ และการรักษาความสมดุลเพื่อความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมธรรมชาติและที่เห็นด้วยใน ระดับมากที่สุด จำนวน 5 รายการ คือ 1) ห้องสมุด 2) ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์แล ะ ห้องปฏิบัติการทางภาษา 3) ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ 4) สนามกีฬา 5) แปลงเกษตร เรือนเพาะชำ และโรงเรียน

วินัย ไพบรรณ (2547: 92) ได้ศึกษาการจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกิ่ง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในด้านบุ คลากร ส่วนใหญ่ได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเอง การดูงานนอกสถานที่เปิดโอกาสให้ชุมชนใช้อาคาร สถานี่ของสถานศึกษา ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองสร้างความตระหนักให้ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่งานที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การวางแผนร่วมกับ

ชุมชนในการใช้บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น พบปัญหาด้านบุคลากรไม่มีความรู้ในการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยี และไม่เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านงบประมาณได้รับการจัดสรรงบประมาณจำกัดไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องขอความอนุเคราะห์ ความร่วมมือ การประสานงานส่งเสริม สนับสนุนจากองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน เพื่อนำมาดำเนินงานในการจัดการแหล่งการเรียนรู้

สุรรัตน์ ขุนห้วย (2548: 76-80) ศึกษาการใช้แหล่งวิทยาการชุมชน ในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 3 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานวัดจิวเฒ่า อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ใช้มากกว่า 10 ปี มีการใช้โดยใช้วัดเป็นแหล่งวิทยาการชุมชนมากที่สุดในสาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ส่วนสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ใช้องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาบ สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ ใช้ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านแม่ต๋องตึงสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ใช้ชุมชนหมู่บ้านจิวเฒ่า สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ใช้ป่าต้นน้ำในตำบลแม่สาบ สำหรับลักษณะการใช้แหล่งวิทยาการชุมชน พบว่า ครูสังคมศึกษาพานักเรียนเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีของหมู่บ้านมากที่สุด

นัยนา อุปลกุล (2547: 88) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการริเริ่มให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต้องมีการวางแผนร่วมกัน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง มีการวางแผนร่วมกันน้อยระหว่างโรงเรียนและชุมชน เห็นควรให้มีภาคราชวิทยาลัยการในท้องถิ่นมาร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมร่วมกับครูผู้สอนจัดบุคลากรผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน การอบรมให้ความรู้ครูในเรื่องการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

2.4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Baker (1975: 3384) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The Effects of Community Resources Base Law Curriculum Upon the Attitudes and Knowledge of Senior High School Social Studies Students โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตรวิชากฎหมาย ทศนคติ และความรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เรียนวิชากฎหมาย และระบบการเมืองการปกครองใน 1 เทอม ตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 โรงเรียน ในเขตแอ่งการาฟอลด์ รัฐนิวยอร์ก โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 138 คน กลุ่มควบคุม

117 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ภาคความรู้ 2 ตอน ภาคทัศนคติ 2 ตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นมา จากการที่นักเรียนเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้เป็นพื้นฐานในการเรียนวิชากฎหมาย
2. การเรียนโดยวิธีปฏิบัติจริง จะเป็นการทำ ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจด้านกฎหมายทั่วไป และรัฐธรรมนูญดีขึ้น
3. การที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับชุมชน จะทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชนของเขา เกี่ยวกับกฎหมายและสิ่งแวดล้อมทางการเมือง การปกครองมากขึ้น และละเอียดอ่อนขึ้น

Burks (1994: 196) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพการส่งเสริมห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 แห่งของรัฐเท็กซัสตอนเหนือ (North Texas) พบว่า ครูมีบทบาทต่อนักเรียนในการใช้ห้องสมุด ซึ่งครูจำนวนมากยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าของหนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทำให้ขาดการทำงานที่สัมพันธ์กับบรรณารักษ์ ควรมีการประสานงานกันจะทำให้เป็นการส่งเสริมความพร้อมให้สอดคล้องในการนำพานักเรียนไปใช้ห้องสมุดในการเรียนการสอน และเป็นศูนย์การค้นคว้าที่มีประสิทธิภาพ

Gardella (1995: 3362A-3363A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ ตรงเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนมากน้อยเพียงใด โดยศึกษาจากนักเรียนหญิงจำนวน 4,505 คน ซึ่งอยู่ในเกรด 6, 9 และ 12 ของเมืองดีทรอยต์ ใช้วิธีการสำรวจ ใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 67 ข้อ ที่ถามเกี่ยวกับการบริหารของรัฐ การขนส่ง การพาณิชยกรรมซึ่งเป็นที่ที่นักเรียนเคยไปมาแล้ว ไม่ว่าจะไปด้วยเหตุผลใดก็ตามผลการวิจัยพบว่า

1. ครูไม่คาดคะเนได้ว่านักเรียนจะมีประสบการณ์ตรงนั้นมาแล้ว
2. โรงเรียนบางแห่งยังไม่ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างเพียงพอ
3. โรงเรียนยังไม่ค่อยจัดประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน
4. วัด และสโมสรต่าง ๆ ให้ประสบการณ์ตรงแก่นักเรียนน้อยมาก
5. ส่วนใหญ่นักเรียนรับประสบการณ์ตรงจากบ้าน
6. ประเภทที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงคือ กิจกรรมนันทนาการ และวัฒนธรรมที่ได้จากกิจกรรมของรัฐมีส่วนน้อย

7. สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ไม่มีผลต่อประสบการณ์ตรงของนักเรียน

Scott, F (2001) ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อ การบริหารโรงเรียนในมลรัฐคาริบเบียนขนาดเล็ก พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่รวดเร็ว และความต้องการอื่นๆ ที่ติดตามมามีส่วนประกอบที่ทำให้การสร้างระบบการจัดการทาง การศึกษาในมลรัฐ

ขนาดเล็กมีความซับซ้อนมา กยิ่งขึ้นและยากที่จะบริหารจัดการได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการใช้จ่าย เกี่ยวกับการบริการทางการศึกษา และการแสดงให้เห็นถึงคุณค่า และความต้องการ ในการอบรม เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาล้วนจัดเป็นสิ่งที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจน ในภาวะของประเทศที่มีความยากลำบากในการเสาะแสวงหา การเตรียมการที่จะทำได้คือการพัฒนา และให้การอบรม หัวหน้าครู ตั้งแต่การถูกบังคับให้จ่ายเงินทุนที่เหมาะสมสำหรับการขยายความต้องการขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา การประเมินความเสี่ยง และการอบรมครูในระดับ ประถมศึกษา และยังพบว่ายังมีการแบ่งความสนใจไปยังการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชน การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกัน และการงานแผน ด้านโครงการและการแสดง ความรู้สึกต่อการนำโครงการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และความต้องการอย่างเร่งด่วนของมลรัฐ ขนาดเล็ก

จากการศึกษาเอกสาร และการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ข้องแล้วจะเห็นว่าการศึกษาที่จะจัดการ เรียนรู้ให้ บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งหวังให้การศึกษาตลอดชีวิต เรียนรู้ได้ทุกทุกที่ ทุกเวลา ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้นั้น แหล่งการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญมากที่จะต้องจัดใ ห้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ แต่การวิจัยส่วนใหญ่ได้ชี้ให้เห็น ความสำเร็จในการบริหารการาเรียนรู้อยู่ที่ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่จะให้ ความสำคัญ ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการศึกษา พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งของครูและขอ ผู้เรียนน้อย โดยเฉพาะเรื่องการวางแผน การดำเนินการ ตามแผน การตรวจสอบทบทวน และการนำผลประเมินไปใช้ ตามความคาดหวังในอนาคตของ องค์การ มีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพียงพอ และมี ประสิทธิภาพซึ่งล้วนเป็นหน้าที่การบริหารจัดการทั้งสิ้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงคิดว่าการที่จะทำให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการจัดการเชิงระบบ ซึ่งการบริหารเชิงคุณภาพของ เดมมิ่งก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ได้รับคามนิยมนำมาใช้ในการพัฒนางาน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ผู้ศึกษาจะดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

- 3.1 ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี จำนวน 170 โรงเรียน ประกอบด้วย 7 อำเภอ คือ อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสามโคก

ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารงานงบประมาณ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานบุคคล รองผู้อำนวยการบริหาร งานทั่วไป และครู ได้แก่ ครูผู้สอน ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

6. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
7. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

3.1.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยเทียบตารางสำเร็จรูปของ เกรจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีตัวแทน (Key informants) ที่เป็นผู้บริหารจำนวน 118 คน และครูจำนวน 236 คน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) เพื่อตรวจสอบสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประเภท สถานศึกษา ขนาด สถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ของลิเคอร์ท (Likert) สอบถามเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 85 ข้อ แบ่งออกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ชุมชน 5 ประเภท ดังนี้ 1) แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน 2) แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น 3) แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่และสิ่งก่อสร้าง 4) แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยี 5) แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี แต่ละข้อมี 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดถามปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

3.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.3.1 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมความรู้ เอกสาร และคู่มือเกี่ยว ข้องกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3.3.2 นำผลการศึกษาจากข้อที่ 1 สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดขอบเขตและเนื้อหาให้ครอบคลุม การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

3.3.3 นำร่างแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

3.3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Congruence : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Objective Congruence : IOC) ที่คำนวณได้มีค่าระหว่าง 0.60-1.00

3.3.5 นำร่างแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2 ท่านพิจารณาให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย

3.3.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มครูที่มีใช้ตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเที่ยงตรงด้วยการศึกษาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Inter Item – Total Correlation) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่น(Reliability) เท่ากับ .9798

3.3.7 จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นแล้ว เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากครูและผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ผู้ศึกษานำหนังสือจากประธานกรรมการการบริหารหลัก สูตรบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาการ จัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

3.4.2 ผู้ศึกษานำหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

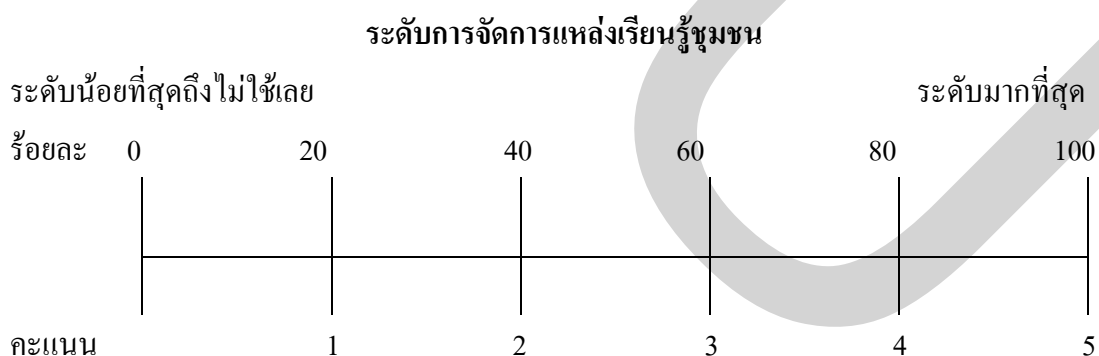
3.4.3 ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ ข้อมูลในการวิจัย นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 สภาพ การจัดการแหล่งเรียนรู้นชุมชนของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ข้อมูล โดย การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับ โดยค่าระดับพิจารณาปรับปรุงจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเพ็ญแข แสงแก้ว (2541: 205) ดังนี้

5 มากที่สุด หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับร้อยละ 81-100

4 มาก หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับร้อยละ 61-80

3 ปานกลาง หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับร้อยละ 41-60

2 น้อย หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับร้อยละ 21-40

1 น้อยที่สุด หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับร้อยละ 0-20

การวิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และมีการทดสอบความแตกต่าง การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี จำแนกตาม ประเภท สถานศึกษา ขนาด สถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบ (F-test) และ (t-test) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ระดับการปฏิบัติจัดตามค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2535: 100) ดังนี้

4.51 – 5.00	แปลความว่า	ปฏิบัติในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	แปลความว่า	ปฏิบัติในระดับมาก
2.51 – 3.50	แปลความว่า	ปฏิบัติในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	แปลความว่า	ปฏิบัติในระดับน้อย
1.00 – 1.50	แปลความว่า	ปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ประกอบคำบรรยายสรุป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลวิจัยในครั้งนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ สภาพ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มี 5 ด้าน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้สถิติทดสอบ (F-test) และ (t-test) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี โดยแจกแจงความถี่ (Frequency)

4.1 ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาปรากฏตามตาราง

ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (โรงเรียน)	ร้อยละ
1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ผู้บริหาร (118 คน)	118	33.33
ครู (236 คน)	118	66.67
2. ขนาดสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก	35	29.66
ขนาดกลาง	38	32.20
ขนาดใหญ่	45	38.14
รวม	118	100.00
3. ประเภทสถานศึกษา		
ประถมศึกษา	83	70.34
ขยายโอกาส	35	29.66
รวม	118	100.00
4. ที่ตั้งของสถานศึกษา		
ในเขตเทศบาล	34	28.81
นอกเขตเทศบาล	84	71.19
รวม	118	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 118 คน และครูจำนวน 236 คนเป็นตัวแทนของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 118 โรงเรียน ส่วนใหญ่เป็น

สถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 38.14 เป็นประเภทสถานศึกษาประถมศึกษา มากกว่าขยายโอกาส คิดเป็น ร้อยละ 70.34 และผู้ตอบแบบสอบถามมีที่ตั้งของสถานศึกษานอกเขตเทศบาล มากกว่าในเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 71.19

4.2 ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดปรากฏตามตารางต่างๆดังนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี โดยภาพรวมจำแนกออกเป็น 5 ด้าน

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.50	0.87	ปานกลาง	2
2. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.50	0.82	ปานกลาง	3
3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.48	0.87	ปานกลาง	4
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	3.47	0.94	ปานกลาง	5
5. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.56	0.97	มาก	1
รวม	3.50	0.89	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ การจัดการ แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี พบว่า ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .89) เมื่อพิจารณาแต่ละ ด้านพบว่า ทุกประเภท

มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเภทเดียวที่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .97) ส่วนแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง และแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .87), ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .82) , ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = .87), ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = .94) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน ตามรายชื่อ

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1.สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.53	.90	มาก	5
2.สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.52	.92	มาก	8
3.จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.39	.92	ปานกลาง	15
4.กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน	3.45	.91	ปานกลาง	13
5.วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.57	.94	มาก	4
6.เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.53	.82	มาก	7
7.จัดการประชุมชี้แจง /อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.47	.87	ปานกลาง	12

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
8.ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.58	.88	มาก	2
9.รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.53	.83	มาก	6
10.สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.81	1.03	มาก	1
11.แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.36	.89	ปานกลาง	16
12.ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.58	.83	มาก	3
13.นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.44	.79	ปานกลาง	14
14.รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.50	.80	ปานกลาง	10
15.ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนแต่ละกลุ่มสาระ	3.35	.79	ปานกลาง	17
16.บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนกับการเรียนการสอน	3.52	.80	มาก	9
17.นำข้อมูลจากการรายงานมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน	3.47	.77	ปานกลาง	11
รวม	3.50	.87	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์จัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษา นอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน ($\bar{X} = 3.81, S.D. = 1.03$) และมีคะแนนเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน และใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน ($\bar{X} = 3.58, S.D. = .88$), ($\bar{X} = 3.58, S.D. = .83$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินการความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนแต่ละกลุ่มสาระ ($\bar{X} = 3.35, S.D. = .79$)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามรายชื่อ

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1.สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.47	.84	ปานกลาง	12
2.สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.46	.80	ปานกลาง	13
3.จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.43	.80	ปานกลาง	15
4.กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ในการจัดการเรียนการสอน	3.44	.77	ปานกลาง	14

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
5.วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.56	.81	มาก	4
6.เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.58	.82	มาก	2
7.จัดการประชุมชี้แจง /อบรมให้แก่นักวิชาการในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.49	.82	ปานกลาง	9
8.ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นกับการจัดการเรียนการสอน	3.54	.79	มาก	6
9.รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.56	.83	มาก	3
10.สนับสนุนให้นักวิชาการไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.67	.82	มาก	1
11.แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.48	.88	ปานกลาง	10
12.ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.50	.82	ปานกลาง	7
13.นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.38	.84	ปานกลาง	17

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
14.รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.48	.83	ปานกลาง	11
15.ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นแต่ละกลุ่มสาระ	3.40	.80	ปานกลาง	16
16.บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นกับการเรียนการสอน	3.50	.81	ปานกลาง	8
17.นำข้อมูลจากการรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน	3.54	.83	มาก	5
รวม	3.50	.82	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ($\bar{X}=3.67, S.D.=.82$) และมีคะแนนเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น และรณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ($\bar{X} = 3.58, S.D.=.82$), ($\bar{X} = 3.56, S.D.=.83$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน /โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ($\bar{X}=3.38, S.D.=.84$)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ของ
แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ตามรายชื่อ

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1.สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่ง เรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.54	.85	มาก	2
2.สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้ แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง	3.50	.88	ปานกลาง	6
3.จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.43	.93	ปานกลาง	13
4.กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ในการจัดการเรียนการสอน	3.41	.90	ปานกลาง	16
5.วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษา ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.47	.85	ปานกลาง	11
6.เปิด โอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมใน การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.49	.90	ปานกลาง	7
7.จัดการประชุมชี้แจง /อบรมให้แก่บุคลากรในสถาน ศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง	3.51	.92	มาก	5
8.ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่ง เรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้างกับการจัดการเรียนการสอน	3.53	.97	มาก	3
9.รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษา ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.49	.77	ปานกลาง	9
10.สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถาน ที่ เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภท อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.60	.89	มาก	1

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
11.แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ประเภท อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.42	.83	ปานกลาง	14
12.ใช้แหล่งเรียนรู้ ประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง	3.53	.90	มาก	4
13.นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.42	.80	ปานกลาง	15
14.รายงานผลการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภท อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.46	.84	ปานกลาง	12
15.ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง แต่ละกลุ่มสาระ	3.40	.80	ปานกลาง	17
16.บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง กับการเรียนการสอน	3.48	.87	ปานกลาง	10
17.นำข้อมูลจากการรายงาน การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ในการวางแผน ปรับปรุงพัฒนา การใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน	3.49	.86	ปานกลาง	8
รวม	3.48	.87	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามี คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ($\bar{X}=3.60, S.D.=.89$) และมีคะแนนเฉลี่ย รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง และประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้างกับการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.54, S.D.=.85$), ($\bar{X}=3.53, S.D.=.97$) ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินการความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภท อาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง แต่ละกลุ่มสาระ ($\bar{X}=3.40, S.D. =.80$)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ตามรายชื่อ

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1.สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.51	.87	มาก	6
2.สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.50	.93	ปานกลาง	7
3.จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.47	.94	ปานกลาง	10
4.กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภท สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน	3.52	.98	มาก	2
5.วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.45	.98	ปานกลาง	11
6.เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภท สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.52	.96	มาก	3
7.จัดการประชุมชี้แจง /อบรมให้แก่บุคลากร ในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.42	.96	ปานกลาง	13
8.ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนการสอน	3.52	.94	มาก	4
9.รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.44	.94	ปานกลาง	12

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
10.สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.57	.96	มาก	1
11.แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.40	.94	ปานกลาง	14
12.ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.51	.95	มาก	5
13.นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.35	.96	ปานกลาง	17
14.รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.38	.91	ปานกลาง	16
15.ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีแต่ละกลุ่มสาระ	3.40	.93	ปานกลาง	15
16.บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีกับการเรียนการสอน	3.50	.92	ปานกลาง	8
17.นำข้อมูลจากการรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนา การใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน	3.48	.94	ปานกลาง	9
รวม	3.47	.94	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.57, S.D.=.96$) และมีคะแนนเฉลี่ย รองลงมา ได้แก่ กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้

ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.52, S.D.=.98$), ($\bar{X}=3.52, S.D.=.96$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน /โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.35, S.D.=.96$)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี ของแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ตามรายชื่อ

แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1.สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.58	.96	มาก	8
2.สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.59	.94	มาก	7
3.จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.52	1.00	มาก	12
4.กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีในการจัดการเรียนการสอน	3.53	.99	มาก	11
5.วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.50	.98	ปานกลาง	16
6.เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.57	.92	มาก	9
7.จัดการประชุมชี้แจง/อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.51	.91	มาก	15

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	การปฏิบัติ		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
8.ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีกับการจัดการเรียนการสอน	3.63	.98	มาก	3
9.รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.60	1.01	มาก	5
10.สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษานอก สถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.66	1.00	มาก	1
11.แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.51	.97	มาก	14
12.ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.63	.99	มาก	2
13.นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงาน ตามแผนงาน / โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.54	.93	มาก	10
14.รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.45	.95	ปานกลาง	17
15.ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีแต่ละกลุ่มสาระ	3.51	.98	มาก	13
16.บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีกับการเรียนการสอน	3.62	.99	มาก	4
17.นำข้อมูลจากการรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีในการวางแผนปรับปรุงพัฒนา การใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน	3.59	.96	มาก	6
รวม	3.56	.97	มาก	

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับ มาก ยกเว้นเรื่องวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี และรายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ($\bar{X}=3.66, S.D.=1.00$) และมีคะแนนเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี และ ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีกับการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.63, S.D.=.99$), ($\bar{X}=3.63, S.D.=.98$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ($\bar{X}=3.45, S.D.=.95$)

4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามขนาดสถานศึกษา ประเภท สถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้สถิติทดสอบ (F-test) และ (t-test) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามขนาด สถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน	ขนาดสถานศึกษา (n=118)					
	ขนาดเล็ก (n=35)		ขนาดกลาง (n=38)		ขนาดใหญ่ (n=45)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน	3.22	.56	3.13	.63	3.54	.74
2. แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ประเภท ทรัพยากร ธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.31	.57	3.33	.60	3.79	.78

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน	ขนาดสถานศึกษา (n=118)					
	ขนาดเล็ก (n=35)		ขนาดกลาง (n=38)		ขนาดใหญ่ (n=45)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.15	.70	3.28	.63	3.90	.79
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	3.21	.79	3.28	.74	3.83	.88
5. แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.22	.81	3.37	.66	3.99	.94
รวม	3.22	.68	3.28	.65	3.81	.82

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1. แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	1165.333	115	582.666	4.731	.000
2. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	1754.070	115	877.035	6.787	.000
3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3761.917	115	1880.958	12.839	.000
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	2789.716	115	1394.858	7.369	.000
5. แหล่งเรียนรู้ ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3972.299	115	1986.150	10.221	.000
รวม	2688.667	115	1344.333	8.389	.000

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาด สถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาขนาดต่างกันมี

การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธี การทดสอบ ของ Scheffe ในภาพรวม

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ผลต่างการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน		
		ขนาดเล็ก 3.22	ขนาดกลาง 3.28	ขนาดใหญ่ 3.81
ขนาดเล็ก	3.22	-	-	.003**
ขนาดกลาง	3.28	-	-	.008**
ขนาดใหญ่	3.81	-	-	-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สถานศึกษาขนาดกลาง มีดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 นอกจากนั้น ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ผลต่างของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชน		
		ขนาดเล็ก 3.22	ขนาดกลาง 3.13	ขนาดใหญ่ 3.54
ขนาดเล็ก	3.22	-	-	-
ขนาดกลาง	3.13	-	-	.017*
ขนาดใหญ่	3.54	-	-	-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน พบว่าสถานศึกษาขนาดกลาง มีการดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธีการทดสอบของ Scheffe ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ผลต่างของแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น		
		ขนาดเล็ก 3.31	ขนาดกลาง 3.33	ขนาดใหญ่ 3.79
ขนาดเล็ก	3.31	-	-	.008**
ขนาดกลาง	3.33	-	-	.010**
ขนาดใหญ่	3.79	-	-	-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภททรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กมี การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สถานศึกษาขนาดกลางมี การดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธี การทดสอบ ของ Scheffe ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ผลต่างของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง		
		ขนาดเล็ก 3.15	ขนาดกลาง 3.28	ขนาดใหญ่ 3.90
ขนาดเล็ก	3.15	-	-	.000**
ขนาดกลาง	3.28	-	-	.001**
ขนาดใหญ่	3.90	-	-	-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ด้าน แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กมีการดำเนินงานการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สถานศึกษาขนาดกลางมี การดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธี การทดสอบ ของ Scheffe ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ผลต่างของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี		
		ขนาดเล็ก 3.21	ขนาดกลาง 3.28	ขนาดใหญ่ 3.83
ขนาดเล็ก	3.21	-	-	.004**
ขนาดกลาง	3.28	-	-	.010**
ขนาดใหญ่	3.83	-	-	-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ด้าน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กมีการดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สถานศึกษาขนาดกลางมีการดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ โดยวิธี การทดสอบ ของ Scheffe ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ผลต่างของแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี		
		ขนาดเล็ก 3.22	ขนาดกลาง 3.37	ขนาดใหญ่ 3.99
ขนาดเล็ก	3.22	-	-	.000**
ขนาดกลาง	3.37	-	-	.003**
ขนาดใหญ่	3.99	-	-	-

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษาเป็นรายคู่ ด้าน แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภท ศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กมี การดำเนินงาน การจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สถานศึกษาขนาด กลางมีการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่างจากสถานศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ ระดับ .01 นอกจากนั้นไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4.15 ผลการ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ การ ดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน	ประเภทสถานศึกษา (n=118)				t	Sig.
	ประถมศึกษา (n=83)		ขยายโอกาส (n=35)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.21	.67	3.54	.63	2.491	.014
2. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	3.37	.68	3.80	.66	3.117	.002
3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	3.32	.77	3.86	.67	3.645	.000
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.33	.84	3.79	.81	2.770	.007
5. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	3.40	.87	3.94	.80	3.186	.002
รวม	3.33	.77	3.79	.71	3.042	.005

จากตารางที่ 4.15 ผลการ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประเภท สถานศึกษา พบว่า สถานศึกษา ประเภท ประถมศึกษา และสถานศึกษา ประเภท ขยายโอกาส ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 และ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้น ด้านการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา

การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน	ที่ตั้งของสถานศึกษา (n=118)				t	Sig.
	ในเขตเทศบาล (n=34)		นอกเขตเทศบาล (n=84)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	3.75	.65	3.13	.60	4.992	.000
2. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	4.06	.63	3.27	.60	6.356	.000
3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่และสิ่งก่อสร้าง	4.05	.66	3.25	.71	5.659	.000
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.06	.78	3.23	.76	5.342	.000
5. แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี	4.16	.69	3.32	.84	5.160	.000
รวม	4.02	.68	3.24	.70	5.502	.000

จากตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา พบว่า ที่ตั้งสถานศึกษาในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

4.4 ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถาม ดังมี ปัญหาและข้อเสนอแนะ ในแต่ละด้านมีดังนี้ คือ

ตารางที่ 4.17 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	จำนวนคน
แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน	
ปัญหา	
1. วิทยากรมีเวลาว่างไม่ตรงกับการจัดการเรียนการสอนเพราะต้องประกอบอาชีพ	10
2. วิทยากรในชุมชนที่มีความรู้มีไม่เพียงพอ	8
3. วิทยากรในชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ	7
4. ขาดงบประมาณ และผู้รับผิดชอบ	5
5. ขาดวิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้	3
6. วิทยากรไม่เป็นที่รู้จัก	2
7.ขาดการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่เหมาะสม	1
ข้อเสนอแนะ	
1. ควรมีงบประมาณในการจัดจ้างวิทยากรท้องถิ่นให้กับโรงเรียน	8
2. ท้องถิ่นควรมีการจัดทำทะเบียน/หนังสือประวัติบุคคลและองค์กรในชุมชน	5
3. ควรมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนทุกช่วงชั้น	5
4.ควรสร้างความตระหนักและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ชุมชน	2
5.มีการประสานงานล่วงหน้าระหว่างโรงเรียนและวิทยากร	2
แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	
ปัญหา	
1. ขาดงบประมาณในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้	8
2. มีจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชุมชนน้อย	5
3. ขาดการดูแล และบำรุงรักษา	3
ข้อเสนอแนะ	
1.ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ	5
2.ควรมีการดูแล และรักษาอย่างต่อเนื่อง	3

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	จำนวนคน
แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ปัญหา 1. ขาดงบประมาณในการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ 2. มีจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชุมชนน้อย 3. ขาดการดูแล และรักษาอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ 1. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ 2. ควรจัดหาบุคลากรมาซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ 3. ควรไปศึกษานอกสถานที่ 4. ควรมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้	9 8 4 10 3 1 1
แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ปัญหา 1. มีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ 2. ขาดสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัย 3. แหล่งเรียนรู้ชำรุด ใช้งานได้น้อย 4. ขาดผู้เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ ข้อเสนอแนะ 1. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ 2. ควรจัดหาบุคลากรมาดูแล และซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ 3. จัดอบรมให้แก่บุคลากรในโรงเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ 4. ควรไปศึกษานอกสถานที่ 5. เพิ่มผู้เชี่ยวชาญให้โรงเรียน	9 5 4 4 5 3 2 1 1

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ปัญหาและข้อเสนอแนะ	จำนวนคน
แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี	
ปัญหา	
1.มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนน้อยไม่เพียงพอ	6
2.ขาดวิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้	5
3.ขาดการปฏิบัติจริง	1
4.ขาดความร่วมมือของชุมชนในการจัดกิจกรรม	1
5.ขาดงบประมาณในการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้	1
6.ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของทางตะวันตกเข้ามามีบทบาทมากขึ้น	1
ข้อเสนอแนะ	
1.ควรมีสถาบันวัฒนธรรมประจำจังหวัด /พิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นของท้องถิ่น	5
2.ควรร้างวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้	4
3.ควรมีการอนุรักษ์และใช้ที่มีการจัดการอย่างจริงจัง	2
4.ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	1
5.ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน	1

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ ปัญหาและข้อเสนอแนะ การดำเนินงานการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

ปัญหาในการดำเนินงาน แต่ละด้านมีดังนี้ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและ องค์กรในชุมชน ปัญหาที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ วิทยากรมีเวลาว่างไม่ตรงกับการจัดการเรียน การสอน เพราะต้องประกอบอาชีพ วิทยากรในชุมชนที่มีความรู้มีไม่เพียงพอ และ วิทยากรในชุมชนไม่ ค่อยให้ความร่วมมือ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์ สร้างขึ้น มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดงบประมาณในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้และมีจำนวนแหล่ง เรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชุมชนน้อย ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง มีปัญหา มากที่สุด ได้แก่ ขาดงบประมาณในการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ และมีจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ ใกล้ชุมชนน้อย ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ มีจำนวนไม่เพียงพอ ต่อความต้องการ ขาดสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัย และแหล่ง

เรียนรู้จำกัด ใช้งานได้น้อย ตามลำดับ มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนน้อยไม่เพียงพอ และขาดวิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะใน การดำเนินงาน ใน แต่ละด้านมีดังนี้ ด้าน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชน มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีงบประมาณในการจัดจ้างวิทยากรท้องถิ่นให้กับโรงเรียนท้องถิ่นควรมีการจัดทำทะเบียน/หนังสือประวัติบุคคลและองค์กรในชุมชน และควรมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนทุกช่วงชั้น ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและควรมีการดูแล และรักษาอย่างต่อเนื่อง ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ และควรจัดหาบุคลากรมาซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ ควรจัดหาบุคลากรมาดูแล และซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ และจัดอบรมให้แก่บุคลากรในโรงเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ และด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีมีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีสถาบันวัฒนธรรมประจำจังหวัด /พิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นของท้องถิ่น ควรจ้างวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และควรมีการอนุรักษ์และใช้ที่มีการจัดการอย่างจริงจัง

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเปรียบเทียบการ จัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี จำนวน 170 โรงเรียน ประกอบด้วย 7 อำเภอ คือ อำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสามโคก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) โดยเทียบตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีตัวแทน(Key informants) ที่เป็นผู้บริหารจำนวน 118 คน และครูจำนวน 236 คน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จ รูป ในการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลโดยใช้ ค่าสถิติโดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบ (F-test) และ (t-test) นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้นำเสนอในรูปตารางและความเรียง

5.1 สรุปผลการศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 118 คน และครูจำนวน 236 คนเป็นตัวแทนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 118 โรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็น ร้อยละ 38.14 เป็นประเภทสถานศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 70.34 และผู้ให้ข้อมูล มีที่ตั้งของสถานศึกษานอกเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 71.19

2. ผลการวิเคราะห์ สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ด้านพบว่า ทุกประเภท มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเภทเดียวที่มีการปฏิบัติในระดับมาก คือ แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลางได้แก่แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง และแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาด สถานศึกษา ประเภท สถานศึกษา และที่ตั้ง ของสถานศึกษาโดยใช้สถิติทดสอบ ความแปรปรวน (F-test) และ การทดสอบที (t-test) ตามลำดับ

3.1 การเปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถาน ศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ขนาดสถานศึกษาต่างกันมีการดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมแตกต่างกัน

3.2 การเปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามประเภท สถานศึกษา พบว่าสถานศึกษาประถมศึกษาและขยายโอกาสมี การดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในภาพรวมแตกต่างกัน

3.3 เปรียบเทียบ การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา พบว่า ที่ตั้งสถานศึกษาในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมมีความแตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์ ปัญหาและข้อเสนอแนะ การดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า

ปัญหาในการดำเนินงาน แต่ละด้านมีดังนี้ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน ปัญหามีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ วิทยากรมีเวลาว่างไม่ตรงกับการจัดการเรียนการ

สอน เพราะต้องประกอบอาชีพ วิทยากรในชุมชนที่มีความรู้มีไม่เพียงพอ และ วิทยากรในชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดงบประมาณในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้และมีจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชุมชนน้อย ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดงบประมาณในการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ และมีจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชุมชนน้อย ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ มีจำนวนไม่เพียงพอ ต่อความต้องการ ขาดสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัย และแหล่งเรียนรู้ขาด ใช้งานได้น้อย ตามลำดับ มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนน้อยไม่เพียงพอ และขาดวิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้าน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชน มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีงบประมาณในการจัดจ้างวิทยากรท้องถิ่นให้กับโรงเรียนท้องถิ่นควรมีการจัดทำทะเบียน/หนังสือประวัติบุคคลและองค์กรในชุมชน และควรมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนทุกช่วงชั้น ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและควรมีการดูแล และรักษาอย่างต่อเนื่อง ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ และควรจัดหาบุคลากรมาซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี มีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ ควรจัดหาบุคลากรมาดูแล และซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ และจัดอบรมให้แก่บุคลากรในโรงเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ และด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีมีข้อเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ควรมีสถาบันวัฒนธรรมประจำจังหวัด/พิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นของท้องถิ่น ควรจ้างวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และควรมีการอนุรักษ์และใช้ที่มีการจัดการอย่างจริงจัง

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

1. จากการศึกษา สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี มี 5 ด้าน ได้แก่แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีต

ประเพณี พบว่า ในภาพรวมจากสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจาก สถานศึกษายังขาดความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ด้านงบประมาณที่จำกัด ด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ชุมชนมีไม่เพียงพอและครอบคลุม ด้านบุคลากรไม่เพียงพอ จึงต้องมีการจัดการตามขั้นตอน และความจำเป็นอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยต้องบริหารจัดการให้เหมาะสม

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีเพียงด้านเดียวที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจาริตประเพณี ทั้งนี้เพราะ เป็นพื้นฐานทางด้าน วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งมีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับการใช้ศิลปะ วัฒนธรรม และจาริตประเพณี เป็นวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น อยู่แล้ว จึงส่งผลให้การนำ แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจาริตประเพณี เข้ามาเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ง่าย และมากกว่าแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ส่งผลให้มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีระบบ มีการใช้และประชาสัมพันธ์ ให้เห็นความสำคัญ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และภูมิใจใน แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจาริตประเพณี ท้องถิ่น เพื่อให้คงอยู่ ในสังคมไทย สืบทอดต่อคนรุ่นหลัง สอดคล้องกับ ขนิษฐา รุ่งกิจเลิศสกุล (2546: 82) ศึกษาการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน เพื่อพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยนำเอาสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว การประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการเขียนเล่าเรื่อง โดยให้ผู้เรียนเลือกแหล่งวิทยาการที่น่าสนใจนำมาเขียนเล่าเรื่อง หลังจากให้ผู้เรียนออกไปศึกษาแหล่งวิทยาคารนั้นแล้ว หรือหลังจากการฟังจากวิทยากรซึ่งพบว่านักเรียนมีการพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คล้ายกับ สุริรัตน์ ขุนห้วย (2548: 76-80) ศึกษาการใช้แหล่งวิทยาการชุมชน ในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 3 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานวัดจั่วเฒ่า อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ใช้มากกว่า 10 ปี มีการใช้โดยใช้วัดเป็นแหล่งวิทยาการชุมชนมากที่สุด ในสาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส่วนสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ใช้องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาบ สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ ใช้ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านแม่ตุงติง สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ใช้ชุมชนหมู่บ้านจั่วเฒ่า สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ใช้ป่าต้นน้ำในตำบลแม่สาบ สำหรับลักษณะการใช้แหล่งวิทยาการชุมชนพบว่า ครูสังคมศึกษาพานักเรียนเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีของหมู่บ้านมากที่สุด สอดคล้องกับ บัณฑิต ไชยวงศ์ (2544: 70-73) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปางมะกาด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยนำเอาอาชีพของคนในชุมชนบ้านปางมะกาด ซึ่งมีอาชีพผลิตเมี่ยงมาจัดการ

เรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (งานเกษตร) พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนในด้าน ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาความรู้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายใน กระบวนการเรียนการสอนจึงสร้างความสนุกสนานและทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของการประกอบ อาชีพของคนในท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพของท้องถิ่น

2. จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตาม ขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และ ที่ตั้งของสถานศึกษา แตกต่างกันไป มีการดำเนินงานการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานแตกต่างกัน ตรงตามสมมุติฐานเพราะ ขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของ สถานศึกษาที่แตกต่างกันย่อมมีบริบทในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 ขนาด สถานศึกษา แตกต่างกันไป มีการดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในภาพรวมแตกต่างกัน คือ สถานศึกษา ที่มีขนาดใหญ่กับสถานศึกษา ที่มี ขนาดเล็กและขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสถานศึกษา ที่มี ขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยใน การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน สูงกว่า สถานศึกษา ที่มีขนาดเล็กและ ขนาดกลาง ทั้งนี้จะมีสาเหตุ มาจากสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนใน ชุมชนที่หลากหลายและครอบคลุมการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มากกว่า รวมถึงมีการ จัดสรรงบประมาณมากกว่าสถานศึกษา ที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง สอดคล้องกับ วันชัย พงษา (2545: 33) ในชุมชนเหล่านั้นมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้เลือกใช้ ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทบุคคล ในชุมชนมีผู้รู้ ผู้ ที่ชำนาญเฉพาะด้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมายที่พร้อมจะให้ความรู้แก่ผู้เรียน ครูสามารถจัด ให้ผู้เรียนออกไปสัมภาษณ์หรือส่งหนังสือเชิญให้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา นอกจากนี้ชุมชนยังมีแหล่งเรียนรู้ประเภทอื่นให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้นำ มาใช้ให้เกิด ประโยชน์อีกมากมาย เช่นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติ ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่ง เรียนรู้ที่มีค่ายิ่ง และอยู่ใกล้สถานศึกษา ไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดซื้อจัดหา ครูสามารถ ให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดหาการเรียนรู้ได้เองจากสิ่งที่อยู่ใกล้บ้านใกล้ชุมชนที่อาศัยอยู่ ได้แก่ หิน ดิน ทราย ต้นไม้ วัสดุในท้องถิ่นหรือจากธรรมชาติ และรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ที่ในแต่ละท้องถิ่นที่ สถานศึกษาดังอยู่ใกล้ เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก สวนป่า ที่ครูสามารถนำผู้เรียนไปสัมผัสได้ เป็นการ เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้จากภายในสู่ภายนอกสถานศึกษา ส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประเภทอื่นๆที่มีอยู่แล้ว ในท้องถิ่น ครูและผู้บริหารสามารถที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการ

จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อีกมากมาย อาทิ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ วัด อาคาร สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่ ประวัติความเป็นมาของสถานศึกษา ชุมชนหรือท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ หรือสถานที่ตั้งของสถานศึกษาส่วนแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภท วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถที่จะให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเองได้จากการดำรงชีวิตประจำวัน หรือจากการนำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ในโอกาสหรือวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีในชีวิตประจำวัน เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญ หรืองานรื่นเริง ตามประเพณีในท้องถิ่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆเหล่านั้น อยู่ใกล้สถานศึกษา

2.2 ประเภท สถานศึกษา แตกต่างกันมี การดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมแตกต่างกัน สถานศึกษาประเภทประถมศึกษา กับสถานศึกษาประเภทขยายโอกาส มีการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสถานศึกษาประเภทขยายโอกาส มีค่าเฉลี่ยในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน สูงกว่า สถานศึกษา ประเภทประถมศึกษา ทั้งนี้จะมีสาเหตุมาจาก สถานศึกษาประเภทขยายโอกาสมี เนื้อหาวิชา และหลักสูตร รวมถึงความพร้อมในการออกนอกสถานที่ ไปยังแหล่งเรียนรู้ชุมชนทั้งใกล้และไกลได้ง่ายกว่า ทำให้เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาที่ใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนได้ดีกว่า สถานศึกษา ประเภทประถมศึกษา รวมถึงมีการจัดสรรงบประมาณ การจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนที่เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ชุมชนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้มากกว่า สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 12) ได้ศึกษาถึงการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยผู้เกี่ยวข้องต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆให้หลากหลายเพื่อเอื้อต่อความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกส่วนของสังคม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้เกิดการใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ ปัญหา แก้วเกียร และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545: 2-41) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาที่สนองต่อความจำเป็นของผู้เรียน สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดหลักสูตร และจัดทำสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องและสนองความต้องการของผู้เรียน หรือชุมชน ที่มีความแตกต่างกันโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครู อาจารย์จัดกิจกรรม การเรียนรู้ สอดคล้องกับ ศิริกาญจน์ โกสุม และ

ครุณี คำวังนัง (2545: 52-54) ได้ศึกษา พบว่า ครูผู้สอนและผู้เรียนตัดสินใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการศึกษาภายนอกสถานที่ ควรร่วมกันเตรียมการโดยจัดทำแผนทัศนศึกษา นอกสถานที่ และกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษา กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะไปศึกษา ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือ เจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา กำหนดกิจกรรมที่จะปฏิบัติ กำหนดเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม เตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ วางแผนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเตรียมประเด็นที่จะศึกษาเรียนรู้ เตรียมอุปกรณ์ของกลุ่ม เตรียมตั้งคำถามเพื่อการซักถามหรือการสัมภาษณ์ล่วงหน้า ขออนุญาตผู้ปกครอง ผู้บริหาร โรงเรียน เตรียมพาหนะกรณีศึกษานอกชุมชน เตรียมผู้ดูแลนักเรียน กรณีศึกษาเป็นกลุ่มใหญ่ต้องสร้างข้อตกลงเพื่อการปฏิบัติร่วมกันในการศึกษานอกสถานที่

สถานศึกษา ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล กับสถานศึกษา ที่มีที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน สูงกว่าสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ทั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนในชุมชนที่หลากหลาย และครอบคลุมการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการเดินทางที่สะดวก มีงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มากกว่า สถานศึกษา ที่มีที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล สอดคล้องกับ คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 21-27) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมทางด้านร่างกาย และจิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย ความถนัดความสนใจของผู้เรียน ความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระกระบวนการ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน แหล่งเรียนรู้มีหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความสนใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนมีลักษณะกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูลห่วงใย มีกิจกรรมร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ คือแลกเปลี่ยนความรู้ แก้ปัญหาร่วมกัน มีการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง สอดคล้องกับ ปรัชญา เวสารัชช์ และฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2547: 77-78) ได้ศึกษาจุดหมายในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ คือ มีแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่ายไม่แพง และหลากหลาย กล่าวคือ รัฐต้องส่งเสริมหรือดำเนินการให้มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด แหล่งค้นคว้า พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้

ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เช่นกำหนดให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องจัดศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งมีสาระเนื้อหาหรือสื่อที่มีปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม และเปิดให้สมาชิกในชุมชนทุกระดับสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งมีสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาที่ครบถ้วน ทันสมัยและมีคุณภาพเหมาะสมทั้งสาระและรูปแบบ สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนการศึกษา หรือเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ควรได้รับการพัฒนาจากในประเทศเองด้วย ซึ่งต้องมีการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง มีสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพ รัฐต้องมีการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง มีสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพ รัฐต้องส่งเสริมหรือจัดให้มีสถาบันวิจัย ห้องทดลอง หรือศูนย์พัฒนาวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การเรียนรู้ การเรียนการสอน สถาบันเหล่านี้ควรมีความหลากหลายและเพียงพอ

3. จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ถึงสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า ถึงแม้ครูผู้สอนจะมีความพยายามนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้ แก่ผู้เรียน แต่การใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน มีปัญหาและอุปสรรคมากมายด้าน เช่น ขาดการบริหารจัดการให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเพียงพอ ต่อการจัดการเรียนสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ความจำกัดด้วยงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมถึงการพัฒนาและซ่อมแซมเพื่อให้สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความจำกัดในเรื่องเวลาในการดำเนินการติดต่อประสานงานให้ ใช้แหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสมกับช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความรู้และลงมือปฏิบัติตามความเหมาะสมกับความ ต้องการของสถานศึกษา ตลอดจนยังขาด การประสานงานและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการวางแผนการใช้ และการจัดหา แหล่งเรียนรู้บริการอย่างหลากหลาย เพียงพอโดยเข้าถึงได้ง่าย สะดวกต่อการ เลือกใช้แหล่งเรียนรู้ ชุมชน

ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ในการแก้ปัญหาการใช้และกา รจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ สถานศึกษาและชุมชนควรสำรวจและจั ดทำข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ ชุมชนประเภทต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนและค้นหาได้ง่าย สถานศึกษาควรมีการจัดอบรมบุคลากรที่ เกี่ยวข้องกับการใช้และการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้มีความเชี่ยวชาญเหมาะสมกับระดับชั้นและ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรมีการวางแผน ประสานงาน ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อให้เกิด ความสะดวกในการใช้และการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอน และมี บุคลากร บำรุงดูแลรักษาซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้พร้อมใช้ตลอดเวลา สอด คล้องกับ พิณสุดา สิริธรรังศรี (2555: 20) มีแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาควรอยู่บนพื้นฐานความคิดและความเชื่อ ที่ว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าคนปกติ คนพิการ ด้อยโอกาส หรือคนที่มี

ความสามารถพิเศษ ให้มีความสุขกับการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้จากพลังในตน บูรณาการเข้ากับ สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมอย่างเป็นองค์รวมเป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา มนุษย์ และเอา ชีวิตเป็นศูนย์กลาง เป็นการ เรียนเพื่อรู้ ตามศักยภาพอย่างแท้จริง ที่หลอมรวมความ เป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย วิชิต จิตวิญญาณ อารมณ์ และสังคม บนพื้นฐานของความรู้ทั้งวิชาสามัญ อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม คุณธรรมจริยธรรม และรากเหง้าความเป็นไทย นอกจากนี้ ควรเป็น การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยใช้ผู้เรียนและชุมชนเป็นฐาน ก่อให้เกิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการ จัดก ารศึกษาเพื่อมวลชน (Education for All) และมวลชน เพื่อการศึกษา (All for Education) การศึกษาเป็นกลไกแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ (Education for Development) สรรค์สร้างสังคมสันติสุข ทั้งสังคมไทยและสังคม โลกอย่างยั่งยืน โดยการกระจายอำนาจแบบมี ส่วนร่วมจากรัฐไปยังประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันสังคม ศูนย์การเรียนรู้ โรงเรียน/สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับ ภามิต บุญมงคล (2544: 80-81) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการ เรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า ลักษณะปัญหา ที่สำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ความจำกัดด้าน งบประมาณค่าใช้จ่าย ความจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการ และโรงเรียนกับชุมชนขาดการวาง แผนการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนร่วมกัน ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ในการแก้ปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชนของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกับชุมชนควรมีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรี ยนรู้ในชุมชนเพื่อการ เรียนการสอน โรงเรียนควรจัดทำปฏิทินงานให้บุคลากรรับท ราบโดยทั่วกัน และโรงเรียนควร สํารวจ และจัดทำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน คล้ายกับ นัยนา อุปกุล (2547: 88) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ของ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการริเริ่มให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ต้องมี การวางแผนร่วมกัน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ นอกจ ากนี้ยังมีปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง มีการ วางแผนร่วมกันน้อยระหว่างโรงเรียนและชุมชน เห็นควรให้มีการเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาร่วม วางแผนและจัดกิจกรรมร่วมกับครูผู้สอนจัดบุคลากรผู้รับผิดชอบ ให้ชัดเจน การอบรมให้ความรู้ครู ในเรื่องการจัดระบบสารสนเทศ สอดคล้องกับ โปรยทอง แซ่เต้ (2545: 88) ได้ศึกษาการใช้ แหล่งวิทยากรชุมชนเพื่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญ

ศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า ครูได้นำแหล่งวิทยาการชุมชนมา ใช้ประกอบการเรียนการสอนใน โรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้มากที่สุด แต่จะมีระดับของการใช้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากอุปสรรคต่างๆ ซึ่งครูได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่า เป็น เพราะขาดงบประมาณจึงทำให้ไม่สามารถใช้แหล่งวิทยาการชุมชน ได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไร ก็ตาม ครูได้ให้ความสำคัญต่อการนำแหล่งวิทยาการชุมชนที่มีอยู่มาใช้บ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ที่จะเกิด แก่ผู้เรียนในด้านความรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ต่างๆ สอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2555: 44) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมนี้ แท้ที่จริงแล้ว เป็นกระบวนการที่จัดการหรือดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในวงกว้างจะหมายถึงประชาชนให้ได้มีโอกาส ได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา เสนอประเด็นสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิด ร่วมเสนอแนวทาง มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา สิ่งที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วม คิด ร่วมตัดสินใจ (ในกระบวนการตัดสินใจ) และร่วมกระบวนการดำเนินงาน หรือมีส่วนร่วมใน งาน ในการพัฒนา ในฐานะหุ้นส่วนเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างการ มีส่วนร่วมจึงเป็นส่วนที่สำคัญมาก ค่อนข้างละเอียดอ่อนมักจะเริ่มด้วยการเปิดใจ รู้จักการยอมรับ และการเปิดกว้างให้ภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน ขึ้นอยู่กับความ เข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วม และความสามารถในการนำเทคนิคต่างๆในการทำงานแบบ บมีส่วน ร่วมมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชน ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรของ สถานศึกษา ชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการสร้างความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน การจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชนร่วมกันอย่างมีระบบ เพื่อที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการ แหล่งเรียนรู้ชุมชนให้ เกิด ประโยชน์และมีประสิทธิภาพ สูงสุด เพียงพอและเหมาะสมกับ เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยและสังคมโลก

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัย เรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด ปทุมธานี มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่แหล่งเรียนรู้ ชุมชนประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านนโยบาย รัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดเกณฑ์ในการ นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน / โครงการ โดยมีการนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการใช้และพัฒนา แหล่งเรียนรู้ชุมชน เช่น จัดกิจกรรมการประกวด แข่งขัน การใช้และผลิต สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ให้มีความหลากหลาย ทันสมัย มีบุคลากรดูแล และซ่อมบำรุง ให้พร้อมใช้อยู่เสมอ รวมทั้ง ทำการประเมินความเหมาะสมและความคิดเห็นในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนรายงานผลการดำเนินงาน ให้กับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น

2. ด้านการปฏิบัติ ผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบควรมีการ กำหนดเกณฑ์ และตรวจสอบการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน /โครงการ โดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินความเหมาะสมของการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ให้เหมาะสมกับนักเรียนทุกระดับชั้น และบูรณาการกับ กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้อง กับการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้และ ทักษะที่ดี ก่อให้เกิดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ และรายงาน ผลการดำเนินงานการใช้แหล่ง เรียนรู้ประเภทสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่อผู้บริหารสถานศึกษา เป็นระยะเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการจัดการ เรียนการสอนมากที่สุด

ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ รongลงมา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านนโยบาย รัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดมาตรการในการใช้ แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และ สิ่งก่อสร้าง ให้สามารถรองรับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการใช้ อย่างเพียงพอและเหมาะสม โดยสำรวจความต้องการในการใช้ของสถานศึกษาในท้องถิ่น และ จัดหาบุคลากรในการดูแล และซ่อมบำรุงแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมใช้ตลอดเวลา รวมถึงจัดวิทยากรให้ ความรู้ โดยมีการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ

2. ด้านการปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่รับผิดชอบควรมีการ กำหนดเกณฑ์ในการ นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน /โครงการ เพื่อบริหารให้หัวหน้ากลุ่ม สาระเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินความเหมาะสมของการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ให้เหมาะสมกับนักเรียนทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อยู่เป็น

ระยะๆ ข้อมูลที่ได้จะเป็น แนวทางในการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติวิชาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรมีการจัดทำเอกสาร ประกอบการจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางและคู่มือสำหรับครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีมาตรฐานทัดเทียมกันทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

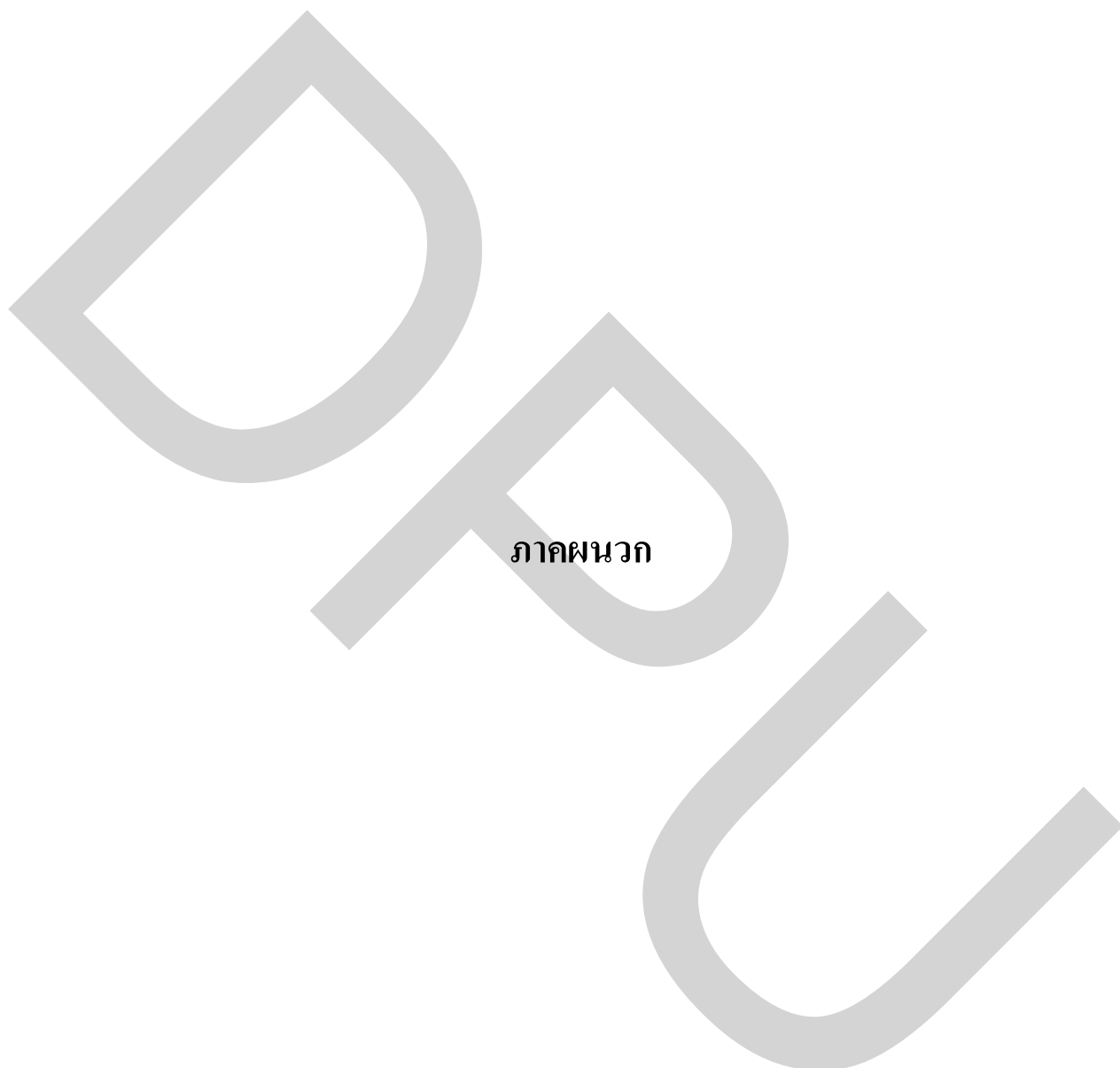
1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ โดยศึกษา สถานศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์และความเป็นเลิศทางวิชาการสูง กับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ โดยศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา กับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. ควรมีการวิจัยบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ภาคผนวก ข
ค่าความเชื่อมั่น

ภาคผนวก ค
หนังสือขอแจกแบบสอบถาม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พหุปัญญาในห้องเรียน**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- _____. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- _____. (2546). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545)ก. **คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545)ข. **คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **แผนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ภาษาไทยและการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล**. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- _____. (2547). **ปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ BEYOND EDUCATION REFORM**. กรุงเทพฯ : ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **ตัวชี้วัดและ สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว

เฉลิม พรกระแสน. (2544). ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครุต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญการสอนแบบการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้. นนทบุรี :บริษัท แคนดิด
มีเดีย จำกัด.

เชิดศักดิ์ ชุมนม. (2540). “นิรมิตนิยม ทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน (Constructivism)”.
คู่มือการอบรมการใช้แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (Portfolio) ในสำนักงานประสานงาน

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ.

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และ วิศนี สัตตระกุล. (2533). ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้านและ

แหล่ง วิทยาการในชุมชน ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนา และ การใช้แหล่งวิทยาการ

ใน ชุมชน หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์และวิศนี สัตตระกุล. (2535). ความเป็นมาของภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยี

พื้นบ้านและแหล่งวิทยาการท้องถิ่น หน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง. (2545). ผู้เรียนเป็นสำคัญและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูมืออาชีพ.

กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

นิคม ทาแดง. (2523). ระบบการสอนแบบโปรแกรม ชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

หน่วย11–15. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการพิมพ์สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา และอานวย เดชชัยศรี. (2545). เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อ

การเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาส์น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ประเวศ วะสี. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้แก้ไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ประหยัด จิระวรพงษ์. (2535). หลักและทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ:อมรการพิมพ์.

ปรัชญา เวสารัชช์ และ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2547). ผ่าทางตันปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ:

อมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ปัญญา แก้วกียูร และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระการ

บริหารการจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน.

กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2542). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิณสุดา สิริขันธ์ศรี. (บรรณาธิการ). (2555). การศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุข
ภาวะคนไทย. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

พิสมัย ถิระแก้ว. (2540). หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2543). ปฏิรูปการศึกษา : แนวคิดและหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

ภพ เลหาไพบูลย์. (2542). แนวการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2541). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์.

วรรณิ โสมประยูร. (2537). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.

วันชัย พงษา. (2545). โรงเรียนดีมีคุณภาพบริหารจัดการอย่างไร. พิมพ์ครั้งที่ 2. จังหวัด
นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เม็ดทราย.

วีระพล บดิรัฐ. (2543). “PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ”. กรุงเทพฯ : ประชาชน จำกัด
สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. PDCA.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ ดารุณี คำวังนัง. (2545). แหล่งเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้
และหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : เมธิปัส.

สรศักดิ์ วรอินทร์ และทิพวัลย์ คำคง. (2545). คุฏกับการจัดการศึกษาของชุมชน. กรุงเทพฯ: ห้าง
หุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543).).ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด.
กรุงเทพฯ : อรุณลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544)ก. กระบวนการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ใน
ชุมชนและธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

_____. (2544)ข. ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด
วี.ที.ซี.

- _____. (2544)ค. รายงานการวิจัยพหิภคัณท์ : ขุมพลัณงแห่งการเรยนรู้. นนทบุรี :
โรงพิมพ์เจริญผล.
- _____. (2544)ง. เรยนอย่างนี้มีความสุข. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- _____. (2545)ก. การสอนสวนศึษา ทักษะชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: บริษัท ดับบลิว.
เจ.พรอพเพอดี จำกัด.
- _____. (2545)ข. แผนการศึษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ :
บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2545)ค. สภาพและปัญหการบรหการและการจัดการศึษาขั้นพื้นฐานของ
สถานศึษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี.
คอมมิวนิเคชัน จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ลีปนนท์ เกตุทัต และคณะ. (2541). ความจริงของแผ่นดินลำดับที่ 1 : กระบวนการเรยนรู้เพื่อเด็กๆ
และชุมชนของเรา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทเจฟิล์มโปรเซล จำกัด.
- สุขสวัสดิ์ ภายิต. (2528). กิจกรรมทางโสดทศนศึษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). กระบวนการเรยนรู้จากแหล่งเรยนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ.กรุงเทพฯ :
วัฒนาพานิช

บทความ

- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2544, มีนาคม). “การบริหารแบบยิดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง
(SBM=School Based Management).” วารสารวิชาการ,4, 3. หน้า 58
- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2545, มิถุนายน). “การพัฒนาผู้บริหารสถานศึษาดันแบบที่ส่งเสริม
การเรยนรู้.” วารสารวิชาการ,2, 12. หน้า 62
- ประเวศ วะสี. (2543, ปีที่3 ฉบับที่ 33 ธันวาคม 2543). “ปฏิรูปการเรยนรู้เพื่อแก้ความทุกข์ยากของ
คนทั้งแผ่นดิน.” วารสารวิชาการ. หน้า 94
- พิณสุดา สิริธรังศรี. (2555, กุมภาพันธ์). “การศึกษาที่พึงเสียงประชาชน”. การศึษาแบบมีส่วนร่วม
ขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
หน้า 20.

สมชาย เทพแสง. (2547, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน). “โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning School) ฤกษ์แจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน.” วารสารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 10.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2555, กุมภาพันธ์). “การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับหลักการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน”. ใน พินสุดา สิริรังศรี. (บรรณาธิการ). การศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 44.

วิทยานิพนธ์

- กรรณิการ์ ทรงสัตย์. (2544). **บทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ขนิษฐา รุ่งกิจเลิศกุล. (2546). **การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนเพื่อพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณรงค์ ก้องแก้ว. (2541). **การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นัยนา อุปกุล. (2547). **การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บัณฑิต ไชยวงศ์. (2544). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เมืองสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปางมะหาดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญา ทองนิล. (2537). **การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปาริชาติ สุจริต. (2547). การใช้แหล่งวิทยาการชุมชนประกอบการวิทยาศาสตร์เรื่องทรัพยากรในดิน.

วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โปรยทอง แซ่เต๋. (2545). การใช้แหล่งวิทยาการชุมชนเพื่อการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พจน์ เทียมศักดิ์. (2543). ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ชุมชนและโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์

ดุสิตบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรสวรรค์ วิญญวณ. (2552). การจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนศึกษา

สงเคราะห์ ในเขตภาคกลาง.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ภาสิต บุญมงคล. (2544). การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต(บริหารการศึกษา).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รจนา เฉลิมชัย. (2546). ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่มีต่อการใช้

แหล่งวิทยาการการเรียนรู้ประกอบการเรียนวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยา บุญศรีนุ้ย. (2545). ความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

และชุมชนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชัยบุรี จังหวัด
สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วินัย ไพอารมณ. (2547). การจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัด

เชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิดา อุ่นอ่อน. (2546). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3

ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับแหล่งวิทยาการ
ชุมชน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริรัมย์ คำด้วง. (2539). สภาพและปัญหาการใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นเพื่อการสอนวิชาท้องถิ่นของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุริรัตน์ ขุนห้วย. (2548). การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 3 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วัดจี้ว์เฒ่า อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนงค์ บุตรวงศ์. (2544). การใช้ชุดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นแหล่งวิทยาการในชุมชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาต่างประเทศ

BOOK

Burks,Freda Anne Flis (1994). **Nature and Extent of School Library Use in Selected High School in The Greater Dallas – Fort worth.Texas area.**Eric.

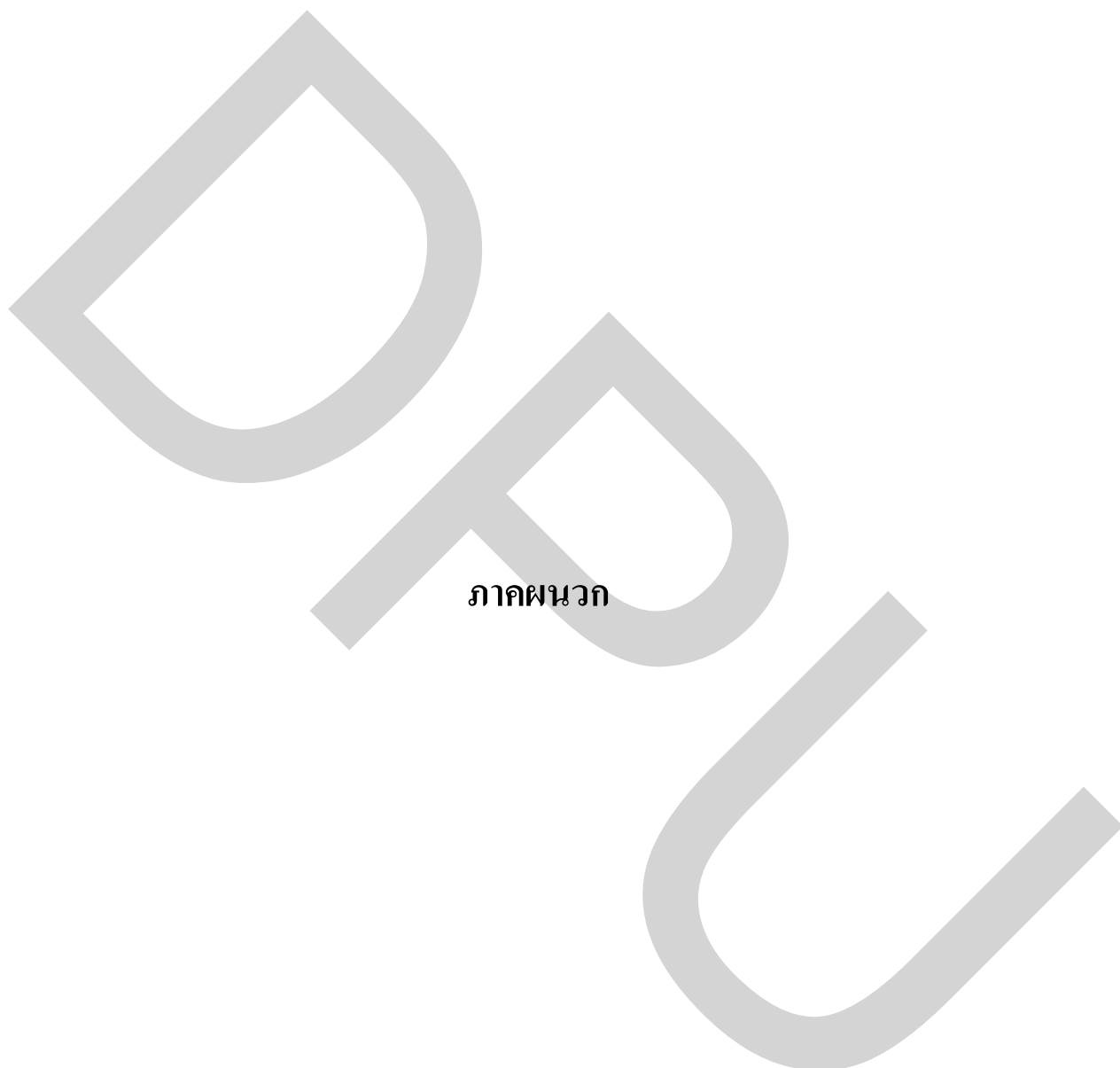
Kenworthy, Leonard S. **Guide to Social Student Teaching in Secondary School.** Belmont, California : woodwarth, 1992.

ARTICLES

Baker P.E. “The Effects of a Community Resource Base low Curriculum Upon the Attitude and Knowledge of Senior high School social studies students,”**Dissertation abstracts International**, 1975.

Gerdella, James Ronld. “Increasing Teacher Use and Awareness of Community Resources”**Dissertation Abstracts International**. 6 (1995) : 3362 – A.

Scott, F. (May 2001). Developing Human Resources for Effective School Management in Small Caribbean States. **International Journal of Educational Development**, 21 (3), pp. 245 –256.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการการศึกษา
หลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย รุจีบัณฑิต ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการ
พัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป
มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี

แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเพื่อให้ผู้ตอบ

แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับ
การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด โดยจะปิดเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูล
จะนำเสนอเป็นภาพรวม จึงขอความกรุณาท่านตอบตามความเป็นจริง

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการจัดการการศึกษา

มหาวิทยาลัยรุจีบัณฑิต

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริงของท่าน

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ☐ ผู้บริหาร
- ☐ ครู

2. ขนาดของสถานศึกษาที่ท่านปฏิบัติงานอยู่

- ☐ ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน)
- ☐ ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน)
- ☐ ขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนเกิน 301 คนขึ้นไป)

3. ประเภทของสถานศึกษา

- ☐ โรงเรียนระดับประถมศึกษา (จัดการเรียนการสอนเฉพาะระดับประถมศึกษา)
- ☐ โรงเรียนขยายโอกาส (จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น)

4. ที่ตั้งของสถานศึกษา

- ☐ ในเขตเทศบาล
- ☐ นอกเขตเทศบาล

ตอนที่2 การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องรายการที่เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาของท่านที่ตรงกับความเป็นจริง โดยแต่ละช่องมีค่าตัวเลขที่แทนระดับการปฏิบัติดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
	แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
1	สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
2	สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
3	จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
4	กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนในการจัดการเรียนการสอน					
5	วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
6	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
7	จัดการประชุมชี้แจง/อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
8	ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
9	รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
10	สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
11	แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
12	ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
13	นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
14	รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน					
15	ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนแต่ละกลุ่มสาระ					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
16	บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนกับการเรียนการสอน					
17	นำข้อมูลจากการรายงานมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน					
	แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
1	สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
2	สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
3	จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
4	กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ในการจัดการเรียนการสอน					
5	วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
6	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
7	จัดการประชุมชี้แจง/อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
8	ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
9	รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
10	สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
11	แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
12	ใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
13	นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
14	รายงานผลการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น					
15	ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นแต่ละกลุ่มสาระ					
16	บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นกับการเรียนการสอน					
17	นำข้อมูลจากรายงานมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน					
แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง						
1	สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
2	สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
3	จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
4	กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้างในการจัดการเรียนการสอน					
5	วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
6	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
7	จัดการประชุมชี้แจง/อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
8	ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
9	รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
10	สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
11	แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
12	ใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
13	นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่กำหนดประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
14	รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง					
15	ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง แต่ละกลุ่มสาระ					
16	บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้างกับการเรียนการสอน					
17	นำข้อมูลจากการรายงานมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน					
	แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
1	สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี					
2	สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
3	จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
4	กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
5	วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน นอกสถานศึกษาประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
6	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
7	จัดการประชุมชี้แจง/อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
8	ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน					
9	รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
10	สนับสนุนให้บุคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
11	แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
12	ใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
13	นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
14	รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
15	ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
16	บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีกับการเรียนการสอน					
17	นำข้อมูลจากการรายงานมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน					
แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี						
1	สถานศึกษากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
2	สถานศึกษาจัดทำแผนงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
3	จัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
4	กำหนดมาตรการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีในการจัดการเรียนการสอน					
5	วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
6	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
7	จัดการประชุมชี้แจง/อบรมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
8	ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี กับการเรียนการสอน					
9	รณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนนอกสถานศึกษาประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
10	สนับสนุนให้บุคคลากรไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
11	แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
12	ใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
13	นิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
14	รายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
15	ประเมินความเหมาะสมในการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี					
16	บูรณาการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี กับการเรียนการสอน					
17	นำข้อมูลจากการรายงานมาใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน					

ตอนที่3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน

คำชี้แจง กรณาระบุปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษา

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน	
2. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น	
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคารสถานที่ และสิ่งก่อสร้าง	
4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	
5. แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีต ประเพณี	

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามนี้

ภาคผนวก ข
ค่าความเชื่อมั่น

ค่าความเชื่อมั่น

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
A1	327.9000	1300.3690	.4049	.9798
A2	327.9333	1297.5126	.4208	.9798
A3	328.1000	1304.5069	.3736	.9798
A4	327.9333	1295.0989	.5569	.9796
A5	328.0000	1300.6207	.3942	.9798
A6	327.9000	1300.9207	.4545	.9797
A7	328.1667	1296.2816	.5244	.9796
A8	328.1000	1287.4724	.7257	.9794
A9	328.0667	1293.0299	.6810	.9794
A10	327.9333	1293.3057	.6428	.9795
A11	327.8667	1290.6713	.6968	.9794
A12	327.9667	1291.3437	.6625	.9795
A13	328.0000	1291.2414	.6450	.9795
A14	327.8333	1286.4885	.7041	.9794
A15	327.8667	1299.6368	.5506	.9796
A16	328.0000	1293.2414	.6557	.9795
A17	328.2000	1280.3724	.7805	.9793
B1	328.1000	1289.6793	.5613	.9796
B2	328.0333	1292.7230	.5590	.9796
B3	328.1333	1290.7402	.5662	.9796
B4	328.1333	1286.3264	.6456	.9795
B5	327.9000	1295.0586	.4738	.9797
B6	327.9333	1293.9264	.5807	.9795
B7	328.1333	1295.2230	.6007	.9795
B8	328.0667	1282.9609	.7291	.9794

ค่าความเชื่อมั่น

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
B9	327.8667	1295.2230	.4840	.9797
B10	328.0667	1290.7540	.5844	.9795
B11	328.3333	1295.3333	.5605	.9796
B12	327.9333	1301.6506	.4241	.9797
B13	328.2667	1299.2368	.5283	.9796
B14	328.3000	1295.3897	.5224	.9796
B15	328.1667	1283.6609	.6851	.9794
B16	328.0667	1291.3747	.6592	.9795
B17	328.1000	1280.9207	.7541	.9793
C1	327.8667	1288.2575	.6467	.9795
C2	328.1333	1281.2920	.7828	.9793
C3	327.9667	1283.0678	.6528	.9795
C4	327.9667	1296.4471	.5541	.9796
C5	327.9333	1294.2023	.4535	.9798
C6	327.9000	1303.9552	.3628	.9798
C7	328.0000	1307.6552	.3079	.9799
C8	328.1667	1292.8333	.5934	.9795
C9	328.2333	1278.1161	.7699	.9793
C10	328.0667	1284.2713	.7521	.9793
C11	327.9000	1296.9207	.4997	.9797
C12	328.1000	1275.4034	.7691	.9793
C13	328.2000	1281.0621	.7676	.9793
C14	327.8333	1281.5230	.8020	.9793
C15	327.9000	1285.2655	.6827	.9794
C16	327.8667	1292.6713	.6032	.9795

ค่าความเชื่อมั่น

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
C17	327.9333	1291.3057	.6868	.9794
D1	327.8667	1281.3609	.7781	.9793
D2	327.9000	1291.7483	.6008	.9795
D3	327.7667	1305.2885	.3178	.9799
D4	327.9000	1301.5414	.4415	.9797
D5	327.5667	1302.5299	.5302	.9796
D6	327.9333	1293.9954	.6277	.9795
D7	327.9000	1302.9897	.4980	.9796
D8	327.9333	1300.6161	.4148	.9798
D9	328.0667	1284.2713	.7521	.9793
D10	327.9333	1298.1333	.4953	.9797
D11	327.9000	1293.1276	.6735	.9795
D12	327.8333	1293.8678	.6566	.9795
D13	327.8333	1287.1092	.6486	.9795
D14	327.7667	1305.7713	.4350	.9797
D15	327.8333	1301.2471	.6166	.9795
D16	327.7000	1300.4241	.5273	.9796
D17	327.5667	1300.0471	.4859	.9797
E1	327.9000	1298.0931	.5601	.9796
E2	327.9333	1292.9609	.7150	.9794
E3	327.9667	1283.4816	.7705	.9793
E4	327.9333	1293.6506	.6353	.9795
E5	327.9000	1300.1621	.5130	.9796
E6	327.9000	1288.0931	.6726	.9794
E7	327.8333	1302.0057	.4318	.9797

ค่าความเชื่อมั่น

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
E8	327.9667	1296.1713	.6116	.9795
E9	327.8667	1296.0506	.4990	.9797
E10	327.6667	1298.9195	.4634	.9797
E11	328.0000	1291.1034	.6478	.9795
E12	327.8667	1285.8437	.7418	.9793
E13	328.0667	1284.6851	.8014	.9793
E14	327.8333	1280.7644	.8170	.9792
E15	327.8667	1291.4989	.6787	.9794
E16	328.0333	1283.5506	.7324	.9793
E17	327.8000	1287.6138	.6618	.9794

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 85

Alpha = .9798

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายประสิทธิ์ พิทักษ์ช่วงค์
วัน/เดือน/ปี เกิด	8 มิถุนายน พ.ศ. 2525
สถานที่เกิด	อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	78/2 หมู่ 3 ตำบลควนเกย อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู รับเงินเดือนอันดับ คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส สังกัดสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 101 ซอยโรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส ถนนประชากรราษฎร์ 1 แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต(คบ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาโทการวัดผลการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2552	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี
พ.ศ. 2551	พนักงานราชการ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี
พ.ศ. 2553	ครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2555	ครู รับเงินเดือนอันดับ คศ.1 โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส กรุงเทพมหานคร